

interkom

ČS FANDOM

informační
servis
fandomu
8/2022

KoprCon Summer Edition 2022

Con zaměřený zejména na fanoušky Star Wars pořádá každoročně v Koprivnici tým kolem Davida „dama“ Macháčka a Romana „Randalfa“ Kresty. Po vynucené covidové pauze se v roce 2021 v původním podzimně-zimním termínu konala online demoverze a hlavní con byl přesunut na červen 2022, kdy se konečně uskutečnil.

Pro nás to byla druhá návštěva, takže už jsme trochu věděli, co čekat. Klasický con ve škole, s pěti programovými liniemi, retro počítačovou hrou, deskohernou a místností, kde si můžete vyzkoušet hosiání na DDR nebo sekání světelným mečem ve virtuální realitě (Beat Saber). Letní novinkou byla venkovní stage na dvoře školy (opět tradičně ZŠ Milady Horákové) – v atriu pod širým nebem byla kromě pódia a hlediště ještě čajovna s lehátky a sezení i ležení na lavičkách a pytlích. Počasí se vydařilo, víkend byl tak akorát teplý, takže venku trávil čas skoro každý, kdo zrovna nebyl na programu. Pohodová letní atmosféra si všechny získala a v průběhu conu bylo slyšet mnoho hlasů volajících po dalším letním KoprConu.

Program byl trochu méně nabitý než obvykle, pravděpodobně za to mohlo covidové přesouvání, počínající dovolené a časová blízkost Festivalu Fantazie. Hlavním tématem byl v tu dobu běžící nový seriál Obi-Wan Kenobi, o kterém se ještě nasmělo spoilovat, protože mnoho účastníků čekalo na oficiální premiéru na českém Disney+. Kromě Star Wars linie jste mohli zajít ještě na Star Trek, Gamesy a Koktejl. Besedy s hosty se

většinou konaly na ozvučené venkovní scéně, potkat jste mohli překladatele Vojtěcha Kostihu, publicistu Lukáše Grygara, záhadologa Arnošta Vašíčka, spisovatelku a steampunkerku Petru Slovácovou nebo herce Robina Ferra. Nejvíc jsme se těšili na soutěže, ale bohužel hlavní Star Wars pub kvíz jsme museli s ostudou opustit už po druhém kole, otázky byly vsutku... podrobné. Posuďte sami – věděli byste, jak se jmenovaly tři potvory, co postupně vypustili v aréně na Anakinu, Padmé a Obi-Wana v Epizodě II?

Koprivnice slavila sto let od narození svého nejslavnějšího rodáka, Emila Zátopka, a KoprCon se nenechal zahanbit. Součástí venkovního programu byl „CosRun“ (název vypadá dobře, ale zkuste si ho vyslovit, hihi), tedy běh v kostýmech, při kterém se nehodnotila rychlost, ale estetický dojem.

Zavítali jsme i do herny, kde jsme vyzkoušeli několik her pro dva (doporučujeme Santorini) a zopakovali si souboj o planetu Hoth s figurkami z Lega – který opět vyhráli povstalci, prostě to asi jinak nejde, je to fixní bod v časoprostoru.

KorpCon bych ráda pochválila ještě za několik dalších věcí, které mi na jiných conech vadí nebo chybí: předně jsou to minimalistické účastnické materiály. Jen placka, Štramberské uši a program. Žádná stará čísla časopisů a přebytky spřátelených nakladatelství, které „omylem“ zapomínáme na pokojích nebo vyhazujeme do přílehlých popelnic. Dále to byly skvělé ceny v tombolách a soutěžích – opět aniž pokračování na str. 6

OBSAH

KoprCon Summer Edition 2022
Čtenářův průvodce po Interkomu
Předplatné i doplatné, ZMĚNA
Hvězdný bulvár
Našeptávač
Jak nám ulétla budoucnost
Vilma Kadlečková: Zakázané směry
Zákon genu – Obří dávka čtení
Generál Zima

1 Odposlechnuto o Borisovi
2 Liou Cch'-Sin: Temný les
2 Kvízoni a omře
3 Návrat psa baskervillského
7 Literární cesty a testy Vaška Grubera
8 Poznání, paměť a Dům
9 Milka Waltari: Válka o pravdu
10 Muž na odvrácené straně Měsíce
11 Disaster formal

11 Pán z Prahy1938
12 Petr Charvát: Příběhy dávného času
14 Časem s vědou – srpen
15 Ad astra
16 Elektromobil do každé domácnosti!
18 Odposlechnuto o tom módním studu
19 Nominace CKČ za rok 2022
20 Toby Ord: Nad propastí
22
23
24
25
26
27
28
28

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Po sedmi letech tučných tak nějak tradičně následují ta hubená. Pokud čtete Hvězdný bulvár, dověděli jste se v minulém čísle o mnoha zajímavých věcech, z nichž jsme se i spousty zúčastnili. Takže se cítím povinen vás varovat, v aktuálním Bulváru se dovíte tak nanejdříve, jak jsem kvůli vedru raději nevycházel a doháněl mnohaletá kulturní zpoždění, hlavně sledováním filmů. Zato se naopak pochlipili (může se to ještě takhle nazývat?) naši přispěvatelé, možná jste postřehli, že obsah na straně jedna potřeboval netradičně tři sloupce.

Pavel Houser nám napsal pohodovou dovolenkovou povídku, kdo jej zná, ví, že ani jiné neumí, najdete ji na straně 7.

Petr Svoreň, jr. v článku *Jak nám ulétla budoucnost* na straně 8 recenzoval knihu *Kde je moje létající auto?* (Where is my flying car?), a došel zde až k obecnějšímu úvahám o technickém a společenském pokroku.

Jára Míkovec už dočetl sedmý díl Mycelia a neváhal se s námi rozdělit o čtenářské zážitky na straně 9. Zrovna tak Eva Hauserová, která přelouskala antologii Zákon genu. Od Járy ale máme i recenzi knihy Mika Waltariho *Válka o pravdu* (vizte též upoutávku na poslední straně minulého IK), kterou jsem hned zařadil do cyklu *Cesta do hlubin rusákovy duše*.

Koukám, že jsem začal stranou 2, ale na té titulní najdete reportáž Lenky Cellindry o KoprConu, patří jí za to velký dík od nás, kteří jsme se tam nedostali.

Na straně 12 Jirka Grunt s pečlivostí sobě vlastní rozebírá *Temný les*, druhý díl zprvu velmi zajímavé čínské trilogie. Rovněž nám poskytl text o Mackovu *Návrat psa baskervillského*. Ivo Fencel recenzuje nejnovější knihu Ondřeje Neffa a Václava Grubera. Fejetonem tentokrát přispěli Jaroslav Veis i Ondřej Neff.

Aleš Uhlíř nám na straně 22 připomněl povídku z kultovní (a vlastně zakládající) sbírky moderního hororu *Lupiči mrtvol* (samozřejmě v českém dobovém kontextu).

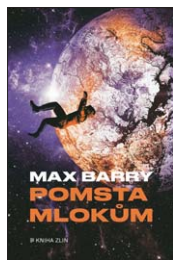
Kdy vyjde Interkom příště, netuším. Dvacátého srpna budu odveden na dovolenou do Špindlu, vrátíme se v září, za chvíli potom je (když covid dá, někdy na Mikuláše) Fénixcon a další rok je za námi. Ach ouveje.

Zdeněk Rampas

Předplatné i doplatné, **ZMĚNA**

Zaplatit lze přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňují poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR použijte číslo konta: 2700397108/2010 a pro platbu ze SR IBAN: SK89 8330 0000 0027 0039 7108 (platbu zadejte jako vnitrostátní převod). Letos 400 Kč (respektive 16 euro, nebo podle momentálního kurzu), pokud si nejste jisti, jak na tom jste, napište mi. **ZR**

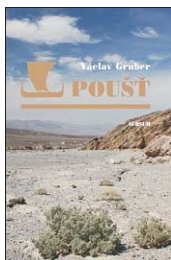
Obálky knih, které se nevešly k textům o nich :-)

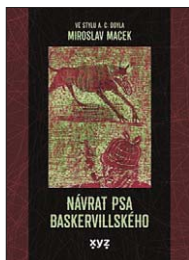
str. 5

str. 14

str. 16

str. 15

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 8/2022 (357)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek, Jan Vaněk jr.,
Michaela a Dagmar

Autoři tohoto čísla

Ivo Fencel, Jiří Grunt,
František Houdek, Eva Hauserová,
Pavel Houser, Jan Křeček,
Jára Míkovec, Ondřej Neff,
Zdeněk Rampas, Petr Svoreň, jr.,
Aleš Uhlíř, Jaroslav Veis

Fotografie

Cellindra, Robert Spousta

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt,
nakl. Epoque, Petr Habala,
Jan Haberle, Richard Podaný,
Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 1. 8. 2022

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

„Život začíná, když chcípne pes a děti vypadnou z domu.“

Miroslav Horníček

No, když odjedou na tábor, tak to taky není špatný. Zvlášť když nemáme psa.

Milena

Z rozhovoru se spisovatelem Stanislavem Bilerem je ve skutečnosti nejdůležitější část: „Říká se, že když dáte žabu do kotle a vodu v něm ohříváte postupně, žaba nic nepozná a uvaří se. Ověřoval jsem to a není to pravda.“

Jan Vaněk jr.

Když Sauron řekl Galadriel, aby si vybrala modrou pilulku nebo červenou pilulku, a ona řekla: ‚Člověk si nemusí vybírat pilulku, když má rodinu.‘ A pak Glum řekne: ‚Hele vole, kde máš mýho miláčkšška?‘ To jsem měl doslova husí kůži. Jako by ten scénář napsal sám Tolkien.

Jsem tak rád, že jste se rozhodli pro věrnou adaptaci. Tak třeba ta pasáž, kdy Galadriel řekne Sauronovi ‚Hasta la vista, baby‘ a pak ho zabije, je úplně epická. Taky se těším na to, až Elrond zkrotí tlupu velociraptorů. To se Amazonu moc povedlo!

komentáře k *The Lord of the Rings: The Rings of Power*

Delegace Evropského parlamentu navštívila romskou osadu na východě Slovenska. ‚Tolik ničemných existencí neschopných práce a parazitujících na zbytku společnosti asi už na jednom místě nikdy nevidím,‘ řekl médiím dvanáctiletý Fero. **MUXX**

◆ ◆ ◆

● **26. června** je (na slunci) opékací neděle, raději moc nevycházíme. LAW a morten zakládají na FB skupinu ‚Scifistická cvičení‘, kde zveřejňují už zasláné povídky, aby si autoři, tuším, že jen ti mají do skupiny přístup, mohli porovnat svá díla a diskutovat o nich.

● **27. června** odesílám IK 7 do tisku a dokončuji doslov k druhé japonské antologii. Jak se později ukázalo, bude třeba jej ještě trochu rozšířit, aby nahradil i autorské medaillonky. Také se ozval pan Nejedlo z Amerického centra, budu mu muset sehnat náhledy celé výstavy, a Pavel Mandys. Sponzoři z Mattoni si nakonec pro sebe vybrali kategorii přínosu nebo popularizace české literatury. Oceňování tří žánrových kategorií (fantastika, detektivka, humor) ale nevzdává.

● **28. června** rozesílám IK zahraničním čtenářům a lidem preferujícím barevné PDF. Napsal jsem Ivo Železnému, zda by v září nepřišel na KJV, ale obává se, že mu to zdraví nedovolí.

Večer sleduju filmové zpracování klasické detektivky Agathy Christie. Původní předloha se jmenovala *Deset malých černoušků*, první zfilmování *Deset malých indiánů* a v tomhle už šlo o *Deset malých vojáků*. S napětím očekávám další vývoj. ☺

● **29. středa** podnikáme velkou cestu do OC Šestka pro Míšinu měsíční zásobu mléka na její každodenní dávku kakaa. Odpodle se z toho vzpomínám a vyřizují maily. Ohledně doplnění sbírky fanzinů, které digitalizuje a vystavuje na stránkách *fanziny.4fan.cz*, se ozval Karel Dvořák, Franta Houdek píše, že bude příští týden v Praze a mohl by nás navštívit, a z Jalny přišla zpráva, že je vytištěn Interkom, tiskárna překonala svůj rekord.

● **30. června** vyrazím nejprve pro Interkomy do Jalny, pak recenzní *Civilizace* do Arga, Richard tam nebyl, je v karanténě, včera potkal covidávka, naštěstí mi knihy nechal na stole, a pak jedu Na Břežanku, nebyl jsem tam už tak dlouho, že jsem cítil první příznaky abstáku. Bez Richarda jsem se v Argu jen otočil a tak jsem byl v naší osvěžovně už kolem čtvrté a jako úplně první. Četl jsem si chvíli špalek Toby Orda *Nad propastí*, pak dorazil Pagi, informoval jsem ho o jednání okolo Magnesie Litéry a Amerického centra.

Pak se trousili další, Pagiče, Pavel Březina Richard Šusta, Milan Fibiger, o víkendu jede do Štramberku mezi fanoušky Zdeňka Buriana, tak si z kopycentra nesl obrázky, a kolem půl šesté i Franta Novotný. Témata byla jako obvykle trochu uspávající, ale když už jsme se chystali zmizet, dorazili náš Pavel s Dagmar, zítra odjížděj na dovolenou do Španěl, tak jsme si chvíli, asi do desíti, užívali radostí rodinného života.

● **1. července** dnes začíná 56. ročník Mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech. Vzpomene si dnes někdo na naši sluníčkovou woke awantgardu, která plísnila jeho organizátory za to, že se nechá sponzorovat českou zbrojovkou? Já ano, vždy když posílám peníze na zbraně pro Ukrajinu. Před chvílí zase.

Velké rojení fanoušků Zdeňka Buriana

● **2. července** posílá Robert Spousta fotky ze Štramberku, z něho si, milí čtenářové, berte příklad, ne abych to z vás musel mámit jak z jalové krávy tele. -)

Zanesl jsem korektury románu Mathware do sazby, teď už půjde jen o obálku Juraje Maxona.

Večer mě napadlo, že život není jen práce, a zeptal jsem se

ZDENĚK BURIAN

SBĚRATELSKÁ BURZA
ŠTRAMBERK / KULTURNÍ DŮM - KINOSÁL / NÁMĚSTÍ 10
9.30 / 2. 7. 2022

Sargo a Jarmíka, zda náhodou nemají volno, jestli se jim třeba nepodařilo umístit své radosti a pýchu do nějakého tábora? A kupodivu podařilo a zítra se u nás ukáží.

● **3. července** minivečírek od čtyř hodin odpoledne, kdy dorazili Míkovicovi, a chvíli po nich Honza Vaněk jr. (s výborným angrešťovým koláčem od Líby, která ale zůstala doma).

Probrali jsme radosti s dětmi, knihu a seriál *Dámský gambit*. Situaci v Německu v porovnání se spíše deskriptivní než varovnou antiutopií Šimony L. Ostatně firemním školením v radosti z diversity a inkluze už i u nás namnoze brání jen nedostatek pracovních sil, potažmo to, že by nebylo kým nahradit ty nedostatečně se radující.

Za bolševika také byla různá školení (hlavně tedy v lásce k socialismu a Sovětskému svazu). Když se to dnes někdo opovází srovnávat, je okřiknut, že boj za práva žen, etnických a sociálních menšin, zdravotně a sociálně postižených a všelijak znevýhodněných je přece správná a pokroková věc, kterou musí každý čestný člověk podporovat a nejlépe se v ní i angažovat.

Co na to říci? Snad jen to, že přesně tohle (a skoro stejnými slovy) říkal i bolševik.

Připomnělo mi to článek o rozdělené společnosti, autor „liberál“ dnešního veřejnoprávního stříhu psal o potřebě pochopení obav a názorů druhé strany a nutnosti komunikace a diskuse s ní. A z celého textu číslo, jak autor považuje svou pozici za normální a přirozenou, a všechny ostatní posuzuje vzdáleností od jeho jedině správných názorů. Říci někde, že je normální být cis heterosexuální je už v některých zemích skoro zločin (tuším, že v Británii by stačilo, aby se někdo přihlásil, že mu to způsobilo bolest, a daly by se na to nasadit nějaké paragrafy o nenávisťných projevech), ale být pokrokařským liberálem je norma.

Pochlubil jsem se novou knihou pro děti *Čipí*, a Honza mi hned našel řadu typografických pochybení, že já mu ty knihy neukazuju před vydáním...

Okolo šesté se na kus žvance zastavila naše starší ratolest a kupodivu našla s Járům hodně společných témat ve sledování toho, jak jiní hrají PC hry či v zájmu o japonské animáky.

A zajímavý YouTube postřeh na závěr, pět z šesti přítomných vidělo filmík šileného švýcarského kutila o tom, jak rekonstruuje jakýsi německý ráčnový šroubovák, na který zjevně od konce první války někde přšelo.

● **4. července** se v redakci zastavil náš vědecký spolupracovník Franta Houdek, na rozdíl od minulých návštěv jsme probírali hlavně Rusko a přípravu na zimní topnou sezonu, tedy vedle toho, že se M. pochlubila rekonstrukcí.

Protože „všichni už jsou v Chotěboři“, tak zůstáváme odpoledne doma a odpočíváme po včerejšku.

Večer mi Mirek Dvořák posílá zprávu o své cestě na sever.

● **6. července** píše Kiyomi Hirano, že by bylo třeba rozšířit doslov antologie sbírky české SF zlatého věku. Zkusím na to zneužít Honzu Vaňka jr. A ozval se Karel Dvořák, domlouváme návštěvu.

● **7. července** vyrážíme Na Břežanku, tam obvyklí podezřelí, jen Franta Novotný chybí, až po čase mi došlo, že je v Brně a píše paměti tamního Yacht klubu. Zato dorazil Petr Krejzek s partnerkou, Pavel Vachtl, LAW a nakonec se objevil i Ivan Adamovič, toho jsem nepotkal už hodně dlouho.

Večer s Daliborem Čápem domlouváme návštěvu „badatelny“ k dohledání údajů ke 40 rokům Světelných roků ☺

● **8. července** cestou z nákupny Michaelu napadlo, že už jsme dlouho neměli večírek, honem píšu obvyklým podezřelým z Prahy 6.

Ivan Adamovič na NYXu upozornil na texty „Feministky, islám, středověk: Česká literatura v kontextu kulturních válek“ <https://cz.boell.org/cs> a knihu *2 + 2 = 5: Světy antiutopické a dystopické literatury* od Olgy Pavlove.

A RIP ze zakletých Šestajovic, kam chodí Interkom vždy až jako poslední, hlásí: *Včera večer / poštou ranní / přinesl mi / pošťák... Interkom.*

● **9. července** se u nás po poledni objevil Karel Dvořák, vyvázal rodinu na Říp, tak se cestou staval pro fanziny k digitalizaci. Samozřejmě jsem jich měl připravených málo, bude se muset ukázat ještě jednou.

Odpoledne dorazili Sargo, Jarmík, Honza Vaněk jr... a děšť. To nás ale neodradilo, v knihovně hrajeme Krycí jména, skoro bez rozčilování, ač mně to tedy tentokrát opravdu nešlo.

● **10. července** neděle na vzpomínání po večírku, ozvala se Inka Jelínková-Hanušová, kompletuje sbírku povídek. Já jsem sjel šestidílný britský seriál „Bodyguard“. Spousta silných (většinou tmavších) žen, ale ještě v rozumné (nenásilné) míře, takže se na to dalo koukat. Proto víc neprozradím, abych vám případně neprozradil pointu.

● **11. července** je pondělí, ale ještě dáváme Filipovi den odpočinku na vzpomínání po FF. Ozval se Pavel Poláček kvůli lístkům na Bilcon. Dopravce to stále mění, naštěstí já o tom svěšené cestovatele ani nestíhám informovat, takže jim nedělám v hlavě zmatek a připomenu jim to až před odjezdem.

● **13. července** dorazil Dalibor Čáp, Standa Čermák bohužel onemocněl, ale na druhou stranu Dalibor dohledal potřebné věci ve starých Slanech a místo bádání jsme si udělali večírek, kde jsme probírali hlavně přednosti a nedostatky života na Novém Zélandu, kde momentálně prodlévá jejich dcera Lucie.

● **14. července** vyrážím po návštěvě u zubaře do Čáslavské, kde jsem si pořídil Pevnosti a XB-1 a knihu *2 + 2 = 5: Světy antiutopické a dystopické literatury*; ta knížička je docela předražená, tak to беру jako podporu akademické sféry.

● **15. července** se ozval Radek Dojiva, že bude o víkendu v Praze, s Míšou jsme mu poradili pár zajímavých výstav.

● **16. července** telefon, čekal jsem, že Radek, ale volal Pavel Poláček, připomněl mi, že se blíží jubileum Františky Vrbenské (a taky Bilcon). Netrvalo mu to ani 22 minut.

Píšu Ondřeji Neffovi o spojení na Aleše Uhlíře, autora textu na straně 22. Ještě ten den mi oba kladně odpověděli.

Večer po návštěvě výstavy v Tančícím domě se zastavil Radek Dojiva s manželkou, probrali jsme kdeco, i na Mycelium a Bradudý's Shadow došlo, a pak se krátce po půlnoci Dojivovi vydali na zážitkovou akci do samoobslužného hotelu v Rudné.

● **17. července** zastavil se u nás Pavel Houser, napadlo jej udělat e-knihu o psech a napsal povídku, kterou najdete na straně 7. Odpoledne zavařujeme meruňky, naštěstí jich je letos jen docela málo, takže u návštěv netrváme na obvyklých povinných odběrech.

● **18. května** se vydáváme do Static. Péfa Svoreň slíbil do tohoto čísla poslat recenzi knihy „Kde je mé létající auto“ o nevyplněných předpovědích vědeckého a technologického vývoje. Možná se dočkáme i pojednání o Indiana Jonesovi, tak jsem hned udělal reklamu povídce Terezy Verecké a Richarda Klíčnicka *Dobyvatelé ztraceného léta*, k poslechu na dvojka.rozhlas.cz.

Dáša mě vedle jiných upozornila na zajímavou knihu *Pierre de la Ravel, pařížský porodník* od Antonína Doležala, musím na ní upozornit Frantu Houdka, i když ten ji a možná i autora bude asi znát. Téma dějin lékařství mi připomnělo pozoruhodný film *Čas smyslnosti*.

Dáša ještě plná dojmů z návštěvy Amalfi udělala k večeri citronové rizoto, jen kvůli mně nahradila krevety kuřetem, a pak následovaly dva druhy rybízového koláče.

● **19. července** se vydávám do Depa zásilkovny, protože balíček pro mě váhově přesahoval limit, a tak jej nedoručili do naší sídlištní Vinotěky. Zachoval jsem se jako obyčejně, tedy jako idiot. Když mě autobus vyhodil u nekonečného plotu obrovského areálu, mohl jsem se vydat ve směru jízdy asi kilometr kolem plotu zjevně bez vchodu, nebo se padesát metrů vrátit k zatáčce, za kterou jsem sice neviděl, ale mohlo za ní být cokoli i ten vchod. Asi uhodnete, kterým směrem jsem se vydal...

Nějak jsem to přežil a na odpolední šipkování už jsem byl zase ve formě, Filip a Boženka dorazili dříve, Filipovi bylo v obchodě zima a chtěl se prohřát, Boženka měla volno, její fabrika

nemá z čeho vyrábět, a Hanka má konečně prázdniny. Pak dorazil Bidlo a jako obyčejně zdvojnásobil počet jídla na stolech, a nakonec se utrhla i Eva Hauserová, která v tom vedru zvládla zahradničit na MetroFarm na Císařském ostrově a pak ještě dojet k nám. Filip asi dvakrát nevyhrál ☺

Hrášek v Brně

● **20. července** slavíme výročí Mendelova narození, proběhla konference v Brně a my přispíváme Evinou recenzí na straně 10. V Praze také v Ústřední knihovně proběhlo setkání čtenářů s Kevinem Hearnem a dle ohlasů na FB „bylo boží“.

● **21. července** je smažno, vynecháváme i Břežanku, já čtu Pomstu mlokům. Alespoň že je tu vyhlídka na lepší časy, Richard Klíčnický posílá pozvánku na schůzi KJV 21. 9.: *Přesně za dva měsíce se sejdem v kavárně kina MAT (v 19 hod) u přednášky Františka Novotného o angažovanosti fantastiky a ve fantastice. Těším se na vaši hojnou účast.*

Mluvit o angažované literatuře se v Česku příliš nenosí, přestože komunistický režim, pro který byli spisovatelé pouhými „inženýry lidských duší“, tedy vykonavateli prorežimní propagandy, uplynulo více než třicet let. Nicméně literatura je už z principu angažovaná a kroužek spisovatelů, jenž se v 80. letech vytvořil kolem Ceny Karla Čapka a položil základy moderní české fantastiky, nepsal jinak než angažovaně. Ať už to byl Jan Hlavička, Eva Hauserová, Carola Biedermannová nebo Ivan Kmínek, ti všichni psali povídky, jež se angažovaly proti tehdejší totalitě. Patřil mezi ně i František Novotný, jenž se v této přednášce zamýšlí, jak a do jaké míry se od té doby posunula angažovanost současné literární fantastiky.

● **23. července** jsem zhlédl spektakl *The Gray Man*, nalákaly mě zvěsti o hojném využívání pražských lokací, tramvají zvláště. Protože jsem nic nečekal, nebyl jsem ani zklamán, ale ztracený čas to byl, to jo.

● **27. července** pořádá Karlička Klihosmečková od cca 18 hod večerní akci u vody v Harcově Honza Kovanic v Harcově WP22, autorské čtení i ohýnek u Wiedenovy přehradě

● **28. července** se dovídáme, že něco dost neuschlo a řemesníci se objeví i příští týden, následkem čehož bude jedno patro domu ještě pár dní neobyvatelné. Michaela sklízí poslední meruňky, vezmeme je v podvečer Na Břežanku. Tam už tlachá redakce XB-1 Vlado Říša a Vláda Kejval s Pavlem Březinou a Richardem Šustou. Mládež obsadila druhý stůl, ke kterému pak přisedli i Jarda Houdek, a zdá se, že se pak společně věnovali lovu pokemonů. Objevila se i Linda Novotná, ale ta přišla s jinou společností a bavili se na zahrádce. Okolo šesté dorazil Milan Fibiger, se kterým jsme se pak vydali na západ do Ruzyně a on ještě dál.

● **24. července** dočítám scifi s podivným názvem *Pomsta mlo-kům*. Australský autor mě nejprve nadchnul myšlenkou využití komunikačních problémů lidských hrdinů a umělé (super)inteligence jejich bojové lodi k výstavbě příběhu. Pak ale dle mého začal honit příliš mnoho zajců najednou a výsledek nebyl tak dobrý, jak bych si přál. Vedle tradiční (umělecko-levičácké) anglosaské nedůvěry k vedení armády, která je asi povinná, mi vadila fyzika toho vesmíru a vlastně ani tamní genetika mi příliš nekonvenovala. Nicméně za přečtení to rozhodně stojí.

V Albatrosu, tom stroji na peníze a písmenka seřazená do tvaru Young Adult, se o SF má starat nedávno začleněná divize (dříve samostatná a zajímavé nakladatelství) Kniha Zlín. Tohle je asi první takto vzniklá kniha, ke které jsem se dostal.

● **25. července** slaví Františka Vrbenská jubileum... A k nám zase nastoupili řemeslníci, rušíme pondělní šipky a domlouváme se s Honzou Křečkem na pozdějším datu jeho pobytu u nás. Ale doslov do Japonska s Honzovou pomocí odeslán.

● **26. července** cítíme ve vzduchu kouř a spaliny z požáru v Českém Švýcarsku.

● **29. července** jsem začal sledovat (s asi šestiletým zpožděním) *Stranger Things*, hrdinové osmdesátkového retra jsou tam rozdělení na ty hodné, chápavé a vcítující se, a pak na ty správné Američany, kteří za třicet let nejspíše budou volit Trumpa. Zlo do příběhu krom toxické maskulinity vnášejí samozřejmě vládní agentura, proti které se ovšem jinak než maskulinitou a muskulaturou bojovat nedá. To ostatně ani proti falešnému strýčkovi, pamětníkům známému z Kuttnerovy povídky *Byl to démon*. Jako kouzlo nechtěného (sebeironii bych v tom nehledal) mi připadl i ten retro-výsměch lidem a institucím, spatřujícím nebezpečí v komunismu. Co na tom, že se nakonec ukázalo, že navzdory mínění všeho pokrokového lidstva měli pravdu, když vedle toho nosili nemožné klobouky a chodili do kostela.

● **31. července** se pokouším dokončit tohle číslo IK a stále mi to nejde. Odpoledne se zastavili zeť a dcera Karla Dvořáka pro fanziny. Škoda, že spěchali dál.

Dokoukal jsem *Stranger Things* (S01). Závěr mi připoměl starší fantastiku, kdy bylo třeba tajuplný ostrov potopit, ztracené město v džungli vypálit či zničit zemětřesením, úžasné vynálezy ztratit i s vynálezcem, aby se čtenář nedivil, že o tak zajímavých věcech nečetl jinde a že nijak neovlivnily obvyklý světoběh.

● **1. srpna** okolo druhé odjeli řemeslníci, taková dnešní sofistikovaná obdoba malířů pokojů, a před pátou se objevil Honza Křeček. Hned se zapojil do přípravy šipkového večírku. Pak dorazili Honza Vaněk jr., Bidlo, Filip s Bí, Hanka, Wanda Dobrovská a po odehrání prvního kola i její syn Pavel, který nás oblažil kupkou čísel ABC a dalších časopisů, na kterých spolupracuje. V průběhu večera se přidali i naši synci s Dagmar, která donesla jahodovou dřevěnou.

Jednu chvíli nás přeprška vyhnala pod pergolu, ale odolali jsme a pokračovali v přeboru. Po pár docela vyrovnaných kolech, tuším že hned první skončilo remízou Hanky a Filipa, jsem se postavil ke grilu a Boženka začala krájet meloun. Chvilku nás otravovali komáři, ale buď se časem také najedli, nebo je zahrnala speciální svíčka, a nakonec poslední nejvytrvalejší odcházeli po půlnoci.

Zdeněk Rampas

KoprCon Summer Edition 2022 (dokončení ze strany 1)

by zahrnovaly výše zmíněné. Protože jedním ze sponzorů conu je Lego, šťastní výherci si domů odváželi nové stavebnice. Ale ani méně šťastlivci se nemuseli za své ceny stydět – nám se podařilo v tombole a ve vědomostní soutěži o počítačových hrách vyhrát dva komiksově omnibusy a nové vydání *Thrawnovy* trilogie. No a poslední věc, kterou bych na KoprConu ráda vychválila, je dobré pivo (Radegast) za dobrou cenu. Conů, kde prodávají hnusné/drahé/žádné pivo (nebo nějakou kombinaci těchto tří), je bohužel ještě v naší kotlině mnoho.

Nadchlo nás i závěrečné divadlo. Divadelní spolek **K.R.E.T.E.N.** složený zejména z organizátorů conu sehrál obskurní kousek „Hvězdné nebe“, který byl správně švihlý, amatérský a vtipný, jak to jen můžeme na conech čekat.

V kuloárech se šeptá, že by letní termín KoprConu možná mohl zůstat – pokud ano, bude to další důvod, proč se do KoprConu vypravit i napřesrok. **Lenka „Cellindra“ Weingartová**

Našeptávač

Tak to vždycky bylo a tak to pořád je, kde jsem já, tedy v mém okolí, tam se vždycky někdo zabije, zhruba každý měsíc, alespoň přibližně. Řekl bych dost často na to, aby to nebyla náhoda, to tedy myslím rozhodně ne, i když detailní výpočty s ohledem na všemožné statisticky sebevražednosti jsem nikdy neprovedl. Měsíc se mi každopádně zdá dost často na to, abych přes veškeré s tím spojené nepohodlí pro jistotu pravidelně měnil zaměstnání i místo pobytu, protože jinak by to mohlo začít být podezřelé.

Nebo jsem možná paranoidní a nikdo by mě s těmi sebevraždami nespojoval. Proč také? A proč zrovna mě? Jen proto, že i v minulosti... Vždyť kolem je tolik jiných lidí, myslím tedy včetně těch, kteří se nezabili, alespoň zatím. A když už, proč se nezaměřit na ně, jsem snad jediný podezřelý podivín? Dobře vím, že jako syn psychiatra, ba dokonce syn přímo vyrůstající uprostřed blázince v otcově služebním bytě, mohu mít sklony k všemožným duševním poruchám i různá další zatížení, paranoia tu tedy ve hře rozhodně je. Jenže stejně tak sebevraždy jsou prostou skutečností. Dříve jsem si pohrával s možností, že to všichni ti lidé dělají schválně, jen proto, aby mě přiváděli do stresu, snad nakonec vyprovokovali a přiměli k sebevraždě i mě. *Tohle* byla paranoia, v porovnání s níž je mé současné přemítání dokladem naproste normality a psychologické vyrovnanosti. (Mimo chodem, dokud jsem žil v blázinci, sebevraždy pacientů i personálu se pokládaly za něco normálního, běžný průvodní jev nevyžadující speciální pozornost či další zkoumání. Teprve když jsem dospěl a ústav opustil, zjistil jsem, že jinde tomu tak není. Tedy dokud tam nepřijdu já a nepřinesu *to* s sebou.)

Ještě jedna věc mě vede k přesvědčení, že sebevraždy mám nějak na svědomí právě já. Lidé se totiž zabíjejí způsobem, o němž přemýšlím sám. To si samozřejmě žádá bližší vysvětlení. Sám totiž o sebevraždách přemítám často a velmi rád, již od svého dětství v psychiatrické léčebně si s tou myšlenkou pohrávám prakticky neustále, čerpám odtud pocit svobody a nezávislosti, alespoň v té míře, jak nám vnější svět něco takového vůbec umožňuje. V každém provazu vidím smyčku. Nastoupím jako pomocník na stavbu a hned si říkám, hle, tolik složitých konstrukcí, zde by mohl být provaz krásně uvázan, a nebo snad raději zde, to by přece bylo skvělé, zde z tohoto trámu by se velmi dobře viselo a toto místo je k tomu vysloveně příhodné. Prohlížím si různá lešení i vysoké krky jeřábů a zase mě hned napadá, z takové výšky by muselo být zajímavé se vrhnout do hlubin, to by se ale skákal.

Ne že bych těmito svými úvahami ale někoho přímo nakazil. Nikoho o výhodách sebevraždy totiž nepřesvědčuji. Vlastně o svých myšlenkách vůbec s nikým nemluví a nechci, aby přede mnou někdo odkrýval ty své, již během dětství v ústavu jsem k otvírání nitra získal silný odpor, hovořit o svých pocitech okolí obtěžuje, je to nevkusné a ostatně to také nevede k ničemu jinému než k neštěstí, tedy vedle obvyklé bezbřehé průvodní trapnosti. Ale abych se vrátil k sebevraždám: jedná-li se opravdu o přenos mých myšlenek, děje se tak čistě vzařováním mé vůle či snad imaginace, podivnou kombinací hypnózy, telepatie a uhranutí.

Samozřejmě – dalo by se namítnout, že je přece logické, aby na stavbě došlo k sebevraždě skokem nebo snad oběšením, vů-

bec nezáleží na tom, že těmito myšlenkami jsem se zabýval zrovna já, protože se jimi zaobírá každý, nápad se nabízí sám a prostředí k němu přímo svádí, nebud' paranoidní, opakuji si. Jistěže si na stavbě žádný sebevražedník nepustil plyn. Jenže stejně tak by se dejme tomu kdokoliv mohl vrhnout pod vedle jezdící buldozer, což však nikdo neudělal, a opravdu se domnívám, že hlavní roli zde hrálo to, že se mi tento druh smrti nelíbil, svou estetiku mě nezaujal, a dále jsem ho tedy nepromýšlel.

Přirozeně nejde jen o stavbu. Během lesní brigády mě lákaly opuštěné posedy, zdály se mi velmi vhodné k tomu, aby zde člověk namísto střelby zvěře přiložil hlavu k vlastnímu spánku. A hle, hned tři lovci za sebou se rozhodli k tomuto kroku, aniž se někdo věšel na okolních stromech nebo se například zkusil podřezat na cirkulárce, s níž pracovali kolegové (přesněji řečeno, jeden to udělal, ale to přičítám spíše nešťastné náhodě, protože jsem již předtím zaznamenal, že dotyčný je velmi nešikovný; sám jsem o cirkulárce nijak intenzivně nepřemýšlel, tato metoda se mi zdála bolestivá i krajně nespolehlivá a jako přímý svědek celého incidentu mohu potvrdit, že v tom prvním jsem měl rozhodně pravdu).

Někdo by se mohl tázat: pokud jsem opravdu přesvědčen, že způsobuji sebevraždy svých sousedů, proč jsem neopustil lidi a neodešel někam na samotu? To ale není tak jednoduché, svět je dnes lidmi přímo přesycen, navíc bych takový ústup považoval za svou porážku. Nebudu přece prchat, mám jistě právo promýšlet si sebevraždy, jak sám chci a kde chci. A rovnou odpovídám i na další návrh: rozhodně se odmítám sám zabít jen proto, abych ochránil ostatní. To, že se intenzivně zabývám otázkou sebevraždy, v žádném případě neznamená, že bych byl nějak nešťastný, činím tak proto, že mě to baví. Nakonec je navíc možné, že sebevražda je hřích, takto však nyní hřeší jiní, ne já. Jejich chyba, že naslouchali našeptávači. Snad jsem dokonce vyvolen, abych takto očistil svět od slabých a nejistých, takže bych měl své myšlenky naopak zintenzivnit.

Někdy přece jen zvažuji možnost, že bych se se svými pochybnostmi mohl někomu svěřit, pak si však říkám, že bych to-mu člověku byl vydán na milost a nemilost, bylo by rozhodně třeba ho nějak *zasebvevařdit*, ať tak či onak. Nebo, napadá mě, bych mohl svou schopnost otestovat i tak, že bych vymyslel způsob, jímž se dosud nikdo nezhubil, sebevraždu tak výstřední, že by její uskutečnění v mém okolí mohlo být důkazem ústřední role mé hlavy, mého přemítání a skrytého našeptávačství. Jenže zase se bojím, že tak výjimečný případ by pak vzbudil pozornost o to větší a následné vyšetřování a probírání se mou minulostí by se mi mohlo stát definitivně osudným.

Mimo chodem, některé, by i typem zcela běžné sebevraždy nejsou vůbec prosty kurióznosti a humoru. Promýšlel jsem například sebevraždu utopením (bylo to v době, kdy jsem prodával u koupaliště párky a limonádu). Opravdu takto došlo krátce po sobě ke dvěma případům úmyslného utonutí; po druhém z incidentů se plavčík (zřejmě se kvůli opakování sebevraždy obával nějakého postihu) vrhl za utopencem a při marné snaze ho oživit mu selhalo srdce; vím, že jsou to směšné a malicherné počty, ale často se teď sám sebe ptám, zda si plavčíka mohu připsat jako další čárku na svém obětním seznamu...

Pavel Houser

Jak nám ulétla budoucnost

Skutečnost, že science fiction se dostala pod nadvládu dystopie, je poněkud deprimující. Umění často odpovídá době, ve které právě žijeme; a popularita fiktivních katastrofických příběhů naznačuje, že to s námi nevypadá dobře. V minulosti plnily dystopie funkci určitého varování. Orwell jistě nenapsal své dílo 1984 jako nějaký návod k použití, ale jako popis skutečnosti, které bychom se měli snažit vyvarovat. Bohužel, postupně se z dystopií stávají spíše výmluvy. Při čtení knih, které líčí, jak vražedná umělá inteligence ničí Zemi, nebo při sledování filmů o tom, jak snadno se mohou zvrtnout snahy o ovládnutí klimatu, si říkáme: „Jsem rád, že nic z toho neděláme, protože to zřejmě dopadne hrozně.“

V padesátých letech, kdy Amerika prožívala svůj zlatý věk, byla science fiction utopická. Vykreslovala budoucnost lepší, nikoli horší. A přestože ji asi neznáte, jedna z těchto budoucností by vám měla být povědomá. Je to budoucnost *Jetsonů* (*The Jetsons*), kresleného seriálu ze šedesátých let, který představoval futuristickou verzi *Flinstoneových* (*The Flintstones*). Otec rodiny hlavních hrdinů řídí, nebo lépe řečeno pilotuje, létající auto. Použitá architektura odpovídá kosmickému věku, přestože by se dnes paradoxně dala považovat za retro. Jetsonovi mohou pouhým stisknutím tlačítka dostat cokoli, co chtějí. Otec rodiny, George Jetson, pracuje jen jednu hodinu denně, dva dny v týdnu, protože technologie výrazným způsobem zvýšila produktivitu práce. Rodina má navíc robotickou služebnou, která se stará o chod domácnosti. V určitých ohledech se budoucnost *Jetsonových* stala naší skutečností. I my si můžeme objednat cokoli, co chceme, a někdy nám to doručí až domů, a to během několika hodin. Mnoho práce bylo nahrazeno automatizací. Videokomunikace je nyní všudypřítomná. Avšak v některých ohledech jsme stále pozadu, a to naší vinou.

Budoucnost se neděje jen tak. Abychom se k ní dopracovali, musíme se usilovně snažit. Pokrok je zvláštní jev, kterému tak docela nerozumíme. Proč bylo například jízdní kolo vynalezeno tak pozdě? Jeho používání se rozšířilo až koncem 19. století, ale v podstatě se jedná o jednoduchý mechanický vynález. A co kufrы na kolečkách? Lidstvo používá kufrы už dlouho a kolečka ještě déle. Ale teprve před padesáti lety někoho napadlo je zkombinovat. Při zpětném pohledu se zdá být jasné, že kufr by měl mít kolečka, ale zřejmě to tak úplně samozřejmé nebylo. Co je oním pomyslným kufrem na kolečkách, který nám v dnešní době chybí? Patrně existují určité faktory, které brzdí rozšiřování vynálezů. Lze předpokládat, že v případě jízdních kol jejich vývoj zpomalila konkurence (konkrétně používání koní). Pokud jde o kufrы, možná jsme ještě neměli k dispozici technologii, která by umožnila vyrobit dostatečně pevná kolečka. Tyto možnosti se však zdají nepravděpodobné a oba uvedené příklady si jistě zaslouží další pozornost, protože jen díky zkoumání minulosti dokážeme pochopit naši budoucnost a to, proč jsme nezískali to, co nám bylo slíbeno.

Ekonom Tyler Cowen a podnikatel Patrick Collison navrhli vytvoření nové vědní disciplíny – „pokroková studia“, která by tento problém vyřešila. Pokrok je totiž nesmírně důležitá věc,

na kterou se až příliš často zapomíná. Takzvaní „pokrokáři“ jsou ve skutečnosti často jeho největší nepřáteli, kteří se spokojí s přeskupováním jednotlivých skupin, ale fakticky změní jen velmi málo. K jakýmkoli inovacím se stavějí se zprutulosť ludditů. Ať už jde o automatizaci, která poškozuje zájmy zaměstnanců, nebo téměř cokoli jiného, protože to ohrožuje životní prostředí. Pokrok je důležitý, protože jeho dopady se vzájemně sčítají. Kdyby se životní úroveň zlepšila o pouhé jedno procento ročně, měly by se dnešní děti při dosažení dospělosti o třetinu lépe. A kdyby pokrok činil 3 % ročně, děti by se v dospělosti měly zhruba dvojnásobně lépe. Drobná zlepšení se vzájemně kombinují a stejně tak se sčítají i malé stagnace. Pokud dojde ke zpomalení pokroku, budeme na tom mnohem hůře. A co je nejhorší? My to ani nepostřehneme, protože si nedokážeme představit jinou alternativu.

A právě to se dnes děje. Létající auta a další vynálezy nám připadají, jako by pocházely ze science fiction, přesněji řečeno z říše fantazie. Nemáme je, protože jsme přesvědčeni, že bychom je nikdy nemohli mít; že byly nereálné už od počátku. Ale takový poráženecký postoj nás nikam neposune. Ve své knize *Kde je moje létající auto?* (*Where is my flying car?*) se nezávislý vědec a nanotechnolog J. Storrs Hall snaží na tuto klíčovou otázku nalézt odpověď. Začíná výčtem několika predikcí o budoucnosti, které napsali významní spisovatelé science fiction 60. let (Asimov, Clarke, Heinlein). V současné době bychom měli být schopni, mimo jiné, používat fúzní energii, těžit v moři, používat antikoncepci, podnikat meziplanetární cesty, mít orbitální vesmírné stanice, kapesní telefony, atomové baterie, autonomní vozidla, stroje na překládání, léky na rakovinu a běžné nachlazení, roboty a ano, létající auta coby soukromou osobní leteckou přepravu. Něco z toho se již podařilo, něco ne. Pokrok byl sporadický. Pokud jde o umělou inteligenci, dosáhli jsme asi 80 % a Asimovova předpověď týkající se robotiky (že se roboti v roce 2014 nebudou běžně používat a ani nebudou příliš kvalitní, ale budou existovat) se ukázala být děsivě přesná. Internet a oblast komunikací obecně předčily většinu očekávání, ale v jiných směrech velmi zaostáváme. Pokročili jsme ve světě bitů, ale ne ve světě atomů.

Proč tomu tak je? Hall uvádí několik faktorů na příkladu vývoje létajících aut. Popisuje jejich historii, realizovatelnost (ano, létací auta jsou realizovatelná) a důvody, proč se je nikdy nepodařilo prosadit. Rozkvět létajících aut překvapivě nastal ve 30. letech 20. století, kde se záhy objevilo celé množství nových možností. Experimentovalo se s vírníky, helikoptérami a pojízdnými letadly (letadly, která by se dala řídit po silnici) a mnohé z nich fungovaly – i když jen zřídka natolik dobře, aby bylo možné přikročit k jejich masovému rozšíření. Mnohokrát se do cesty postavily nejrůznější regulace. Nehody byly přehnaně zveličovány a často se uvádělo, že celý projekt je odsouzen k záhubě. Vládní byrokraté si našli způsob, jak šikanovat stále více lidí. Až do osmdesátých let se ve Spojených státech rychle zvyšoval počet soukromých letadel a pilotních licencí; avšak pak změna zákona pravidla zpřísnila.

Vilma Kadlečková: Zakázané směry (Mycelium #7)

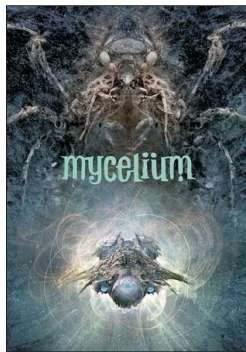
Hall označuje jeden z důvodů neúspěchu létajících aut „Machiavelliho efektem“ podle úryvku z knihy *Vladař*. Machiavelliho efekt popisuje jednoduchou pravdu: lidé mají tendenci bránit se novým věcem. Pokud se vám ve stávajícím systému daří dobře, máte z inovací strach, protože by mohly narušit vaše postavení. V mnoha případech je regulace vyvolána Machiavelliho efektem. Větší společnosti mají k dispozici více lobbistů a právníků a dokáží se s regulací vypořádat snadněji než jejich menší konkurenti. Stejný princip brzdí i výzkum. V akademickém prostředí, které je vzhledem ke kombinaci společenské prestiže a bezmoci citlivé na mocenské hrátky, se může stát, že dojde k zastavení skutečně zajímavého nebo slibného výzkumu, protože by narušil status quo. Hall uvádí příklad studené fúze, povětšinou zdiskreditovaného typu jaderné reakce; nicméně Hall se domnívá, že mainstreamoví vědci tento směr výzkumu příliš rychle opustili a zavrhl.

Podle Halla je absence létajících aut příznakem, nikoli příčinou našeho problému. Aby se létající auta a celá řada dalších vynálezů mohly objevit, musely by se změnit dvě věci. Především bychom museli zvýšit produkci energie. V období od 1800 do 1970 se spotřeba energie v USA zvyšovala o 7 % ročně. Hall tuto exponenciální vývojovou křivku nazývá „Addamsova křivka“ a naším hlavním problémem je, že jsme se dostali mimo ni. Další možnou oblastí vývoje jsou nanotechnologie, které však podle Halla nejsou tak rozvinuté, jak by měly být. Oba typy inovací spolu souvisejí. Místo toho politici učinili katastrofální rozhodnutí vzdát se jaderné energie a podvolit se fanatickému ekologickému hnutí, kterému leží na srdci spíše ideologická čistota než dosažení pozitivních výsledků. Hall se domnívá, že jsme již dávno mohli žít v druhém atomovém věku s levnou energií (nejspíše pocházející z jaderné fúze) a naše životy by se tak nesmírně zlepšily.

Taková tvrzení se mohou jevit jako nesmírně optimistická. Hall je koneckonců futurista a oni prostě jsou takoví. Ale jeho scénář není zcela nepravděpodobný. Pokud by došlo k uskutečnění určitých jevů, zatímco jiné by se nestaly, mohli bychom se vy i já mít podstatně lépe, než se máme nyní. Jaderná energie by mohla být levnější, účinnější a ekologičtější než kdykoli dříve. Je možné, že by nemuselo dojít k prosazení inovací v oblasti fosilních paliv, jako je frakování a břidlicový plyn, ale možná by je nahradilo něco lepšího. Není příliš těžké si to představit. A více energie přináší revoluční technologie a tam jsou možnosti neomezené.

Halova kniha nám připomíná, že pokrok se neděje jen tak, musí být dosažen. Takzvaní „pokrokáři“ to neudělají. Konzervativci jsou proti němu (často z dobrých důvodů), avšak nechápou, že současný levicový „pokrok“ představuje pouhý mechanismus, jak se vyrovnat se stagnací vývoje skutečně podstatných problémů. Pokud chceme opravdu zajistit, abychom se v následujících desetiletí dočkali dobrých výsledků (a ruku na srdce, nevypadá to s námi právě růžově), musíme se zcela vážně začít zabývat pokrokem. A létající auta nejsou špatným začátkem.

Petr Svoeň, jr.

Krátce po sedmé knize vyšla i osmá a aktuálně jsem se čtením již v polovině osmičky. Takže poznámku o sedmé části budu držet stručnou.

Pro případ, že se sem dostane nějaký čtenář, který nesleduje myceliální debaty na Nyxu, zde zachytím drobné vydavatelské perličky pojíci se k závěru *Mycelia*. První perličkou je, že vydavatel i autorka si přáli původně zamýšlenou pentalogii zakončit sedmým dílem. Pí Kadlečková však samozřejmě chtěla i dotáhnout všechny rozehrané linie příběhu. Tím vznikl sedmý díl takových rozměrů, že se nevešel do jednoho svazku, ba stěžil se vejde do dvou. Jako drobný vydavatelský vtip je tak poslední – původně jeden – díl rozpučen přesně v polovině textu do dvou svazků, sedmičky a osmičky. Sedmička tedy končí v polovině slova – viz poslední věta knihy pod článkem.

Druhou perličkou je název dílu, který chybou tisku omylem chybí na obálce.

Sedmý díl jsem poslouchal většinou čtený syntetickým hlasem v aplikaci na e-knihy: při běhání, chození nebo v autě. Některé části tak mám spojené s prostředím, kde jsem knihu poslouchal. Nejsilnější dojem mám hned z úvodních kapitol, které jsem poslouchal při dlouhých bězích na konci tréninkového plánu na letošní květnový půlmaraton. Nemohl jsem uvěřit, jak si autorka čtenáře vodí: na začátku se vtipkuje, tón je plný sebeironie, čtenář je naladován ze svých starostí do románového světa budoucnosti.

Vyprávění se však krůček po krůčku noří hlouběji. Až jsem si při jednom dlouhatánském běhu podle Berounky uvědomil, že jsem uprostřed půlhodinové meditace, která vrcholí prakticky modlitbou.

Myslím, že jsem to psal už u minulých dílů, ale i zde si čtenář projde s protagonisty různými psychologickými situacemi: celkově bych řekl, že jsou to situace zase o kus temnější a nemilosrdnější.

Nedovedu to správně popsat, ale v jedné chvíli jsem si říkal, že v jedné zásadní dlouhé scéně (poslouchal jsem ji na pláži mezi krátkými ledovými koupelemi na Baltu) by stačil krůček, aby byla jen alegorií nějakého psychoanalytického rozboru. Respektive ta scéna je takovým rozbořením, ale ani na chvíli nepřestává být scifárnou, tzn. že zlý pavoučí bůh netrápí svého svěvěnce jen jako symbol traumatu, ale především jako zlý pavoučí emzácký bůh.

Mycelium je báječná kniha, každému ji doporučuji.

První věta: *Nejdůležitější věci se odehrají vskrytu, říkalo se na Össe.*

Poslední věta: *Klesla na kolena... právě tady, v půli cesty napříč černo-*

Jára Mikovec

Goodreads: 93 % (z 18 hodnocení)

Databáze knih: 89 % (ze 14 hodnocení)

Obří dávka čtení inspirovaného genetikou

Nad novou antologií, vydanou k dvoustému výročí narození Johanna Gregora Mendela, jsem se zaradovala, že konečně všichni nebo skoro všichni píší biopunk! Přesně jak čtenář právem očekává, hemží se to tu originálními nápady, co a jak by se mohlo zvrtnout v důsledku ďábelských kejklí šílených genetiků, čím by nás mohl překvapit vesmír, kam by mohla dospět civilizace, nebo čeho by se mohly týkat akční nářezy inspirované něčím souvisejícím s dědičností. To vše pojímá šestnáct autorů a autork s větší či menší ulitostí podle svých nátur.

Na knize je znát, že byla vytvořena s péčí a láskou, což bylo u tak tlusté publikace (524 stránek) asi tím těžší. Potěšila mě hezká „hrášková“ předsádka i nápad, že se na každé liché stránce všech povídek postupně rozvíjí rostlina hrášku a čtenář podle ní pozná, v jakém stádiu daná zápleтка je. Navíc je každá povídka uvedena vybraným citátem z Mendelovy přednášky o tom, jak prováděl svá křížení, což knize dodává punc autenticity. Například mi svítilo, že Mendel ve své době nedovedl předvídat, jak naprosto zásadní věc objevil (totiž že znaky jsou v principu nesené dvěma chromozomy a čtyřmi alelami každého genu); měl daleko skromnější cíl, prostě zlepšit metody šlechtění okrasných kytíček.

Antologie má hned dva úvody, oba důkladné, vtipné a náležitě odborné, od Jiřího Grygara a Jana Konvalinky, a dokonce někdo sehnal krátké vyjádření („předúvod“) od nobelisty sira Paula Nurse!

Jen mi přišlo líto, že se do knihy nevešla informace o autorech, a tak jsem si je musela googlovat – ale chápu, že ve fandumu jsou asi všechna ta jména notoricky známá. Také jsem tu a tam našla korektorské chyby – například Josefa „Nesvatbu“ s „t“ – jako by pravopis opravoval robot...

Trocha statistiky aneb co všechno v knize najdete

Naprostá většina povídek má styl akčních nářezů, v čemž kromě Ondřeje Neffa a Františka Kotlety vynikají také Jan Koutouč, Jan Hlávka, Jakub Mařík, Roman Bureš, Dalibor Vácha nebo Lucie Lukačovičová. Přesto tyto povídky nejsou samoučelně krvežíznivé a jejich zápleťka má také smířlivější, nebo někde možná poťouchlejší notu.

Přiznávám, že jsem si musela udělat tabulku autorů a jejich děl, protože jsem neudržela v hlavě, kdo z šestnácti autorů co napsal. Díky tomu jsem pro vás zjistila následující čísla:

Na jakési mutaci „nadčlověka“ s vylepšenými vlastnostmi, která možná přišla z vesmíru, se shodli dva autoři; na mimozemských hmyzoidech také dva; na klonování nejméně tři, i když v jednom případě se klonování lidí provádí pomocí zmutovaného obřího hrachu, což je dobrá myšlenka; postavy již le-

gendárních sovětských pseudovědců Lysenka a Lepešinské, kteří genetiku úplně popírali, inspirovaly také dva autoři; postavy šílených vědců (jiných než sovětských) vytvořili tři autoři. Samotný Mendel hraje nějakou roli opět ve dvou případech. A dva autoři poslali své hrdiny zpátky v čas, aby tam zkusili napravit nějaké neblahé historické události.

Ve všech případech klonovaných lidských jedinců jsem ocenila, že jim je přenášeno i vědomí a paměť jejich originálního vzoru – jinak by totiž zápleťka nebyla až tak zajímavá. V řadě povídek napáchaly genové manipulace tolik škod, že to skončilo nějakou katastrofou, jejíž následky se v zápleťce řeší. Z „biopunkových“ nápadů mě nejvíce zaujal svět vytvořený písčím biologem Pavlem Fritzem na planetě, kde vládne fluidní, radikálně odlišná genetika, odumřelé organismy se ihned mění v živé jedince úplně jiných druhů, všechno se navzájem kříží a mutuje a rozhodně si nemůžete být jisti vlastním životem ani dědičností. Julie Nováková hezky vysvětluje, jak by mohla lysenkovská „ne-genetika“ fungovat a jak by se organismy skutečně mohly měnit jeden v druhý: úplně by stačilo, kdyby v sobě všechny nesly zásobárnu veškerých existujících genů, které by se daly po libosti zapínat nebo vypínat.

Určité okouzlení historií vyzařuje z práce Tomáše Petráska, vracejícího se k pozůstatkům Darwinovy epochy, Jana Hlávky, a hlavně Michaely Merglové, která napsala pohádku se silně morálním nábojem, jen lehce dovořenou několika genetickými motivy.

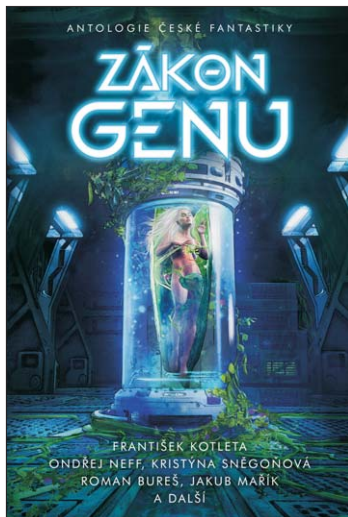
Povídka Lukáše Vavrečky zase zneklidňujícím způsobem otevírá otázky kolem eugeniky – lidstvo je přemnožené, bude ještě přemnoženější, a co když nezbude než méně povedené jedince nějak vyselektovat a zamezit jim v další reprodukci?

Krátká povídka Davida Šenka mi připadala ve srovnání s ostatními jako krotká hříčka, ale aspoň jsem se pokochala popisem současné jižní Indie.

Zkušena ruka a svižný styl se projevují u Kristýny Sněgoňové a zejména u Františka Kotlety, kde mě úplně ohromila plastičnost popisů, barvitý jazyk a přesnost usazení příběhu do prostředí odlehle české vesnice. Asi jsem už někde zaslechla, že se za tímto pseudonymem skrývá Leoš Kyša, ale zapoměla jsem to a byl to pro mě tudíž objev.

Ještě trocha dojmologie

Při čtení jsem měla pocit, že by některým povídkám prospělo zkrácení a tedy svižnější tempo: trochu mi to tak připadá u povídky Tomáše Petráska, z níž podle mě trochu vykukuje, že jde o písčícího vědce; v případě Michaely Merglové si člověk musí zvyknout na její rozšafné a pomalé plynutí času; ale hlavně, především a dosti důrazně bych krátila povídku Martina Paytoka, kde nade vším převládá zjevná autorova fascinace

Generál Zima

kulturou viktoriánské Anglie a výsledek na mě působí těžkopádně, nechtěně naivně a rozvlekle. Nápady jsou tu přitom dobré, zejména ta střela řízená cvičenými nebo genově zmanipulovanými holuby!

☛ Celkově mě opravdu potěšila pestrost a širší motivů a nápadů, které se v antologii sešly. Jako typický recenzent teď začnu radit, jak bych to asi pojala já. Snad by si šlo ještě divočeji a šíleněji pohrát s oním obávaným a zároveň fascinujícím „vylepšováním člověka“ a vytvořeným „nadlidem“ nepřisoudit jen nadpřirozenou sílu, dlouhověkost nebo telepatické schopnosti, ale rovnou je vybavit různými inovativními funkcemi jako například žábami, přídavnými mozky, kyborgickými funkcemi a podobně. Pak by mohlo být zábavné, kdyby to třeba v praxi fungovalo trochu jinak, než měli tvůrci původně v úmyslu...

Eva Hauserová

Zákon genu, antologie české fantastiky vydaná k 22. výroční narození Johanna Gregora Mendela, editoři Václav Kotrman a Leoš Kyša, Epoque 2022

Odposlechnuto o Borisu Johnsonovi

Myslím, že to náruživě nakopáváni do jeho zadku na odchodu má tři hlavní příčiny. Zaprvé brexit. To je pro typického eurofila osobní. Brexit nebyla chyba, byla to urážka. A uražená ješitnost je mocný afekt.

Zadruhé, Johnson zosobňuje to, co internacionála šprtů nepouští. Své elitní vzdělání nevyužíval k pronášení prefabrikovaných frází s ustaraným výrazem, nýbrž k tomu, že dokázal publikum bavit a inspirovat. S optimismem, bez krutosti a škodolibosti a hlavně bez špetky sebelítosti. V éře kultu oběti odmítal hrát oběť. „Jak jsme viděli ve Westminsteru, stádní pud je mocný, a když se stádo dá do pohybu, tak se dá do pohybu... Nikdo není ani zdaleka nenahraditelný a náš skvělý a darwinistický systém vyprodukuje jiného vůdce...“ Kdo jiný takhle rezignuje, téměř radostně? Johnsona nesnáší ten typ lidí, kteří si připadali strašně důležití a dospělí a nenahraditelní, když mohli pokárat Mirka Topolánka za výraz „noc dlouhých nožů“ a za to, že ukázal komunistickému poslanci zdvižený prostředník.

A zatřetí, ti lidé mluví o Johnsonovi, aby nemuseli mluvit o tom, jak dopadá odkaz jejich Antijohnsona, politika, kterého vydávali za vzor, kancléřky Merkelové. Ta by se žádného nepovoleného večírku nezúčastnila. Zato důsledky její politiky nás drtí dnes a denně, od Ukrajiny po plyn a elektřinu (britská energetická transformace taky moc nefunguje, ale aspoň nestojí na zavření jaderných elektráren). Pamatujete si z ledna ty mapky letového provozu, na nichž je vidět, jak britská vojenská letadla dovážející zbraně na Ukrajinu obléhávají Německo? To je grafické znázornění odkazu Johnsona a hanby merkelismu.

Martin Weiss / Týdeník Echo

Po podrobnější analýze to vypadá, že na Twitteru je reálně jen pár desítek milionů skutečných uživatelů a polovina z nich jsou levicoví aktivisté...

Comodor_Falkon

Sloupec rtuti v teploměru sice nestoupá, neboť rtuť má už od roku 2009 zakázáno se v teploměrech vyskytovat, ale čísla na displeji, která ji nahradila, naznačují, že nás čekají pěkná vedra. I v nich však má smysl uvažovat o nadcházející zimě, neboť přísloví varuje, že se zeptá, co jsme dělali v létě.

Vlastně se možná zeptá generál Zima. Zmiňují se o něm vojenští historikové, když mluví o válkách, jimž Rusové říkají velké vlastenecké, nejspíš proto, že je vyhráli.

Poprvé vstoupil generál Zima na scénu na přelomu let 1812/13, když se díky jeho zásahu musel Napoleon stáhnout z Ruska a na zasněžených pláních na západ od Moskvy zanechal 300 tisíc zmrzlých vojáků. Podruhé jim pomohl na přelomu let 1941/42 odrazit Němce a na týchž pláních zůstaly tisíce tanků se zamrzlými motory.

A teď spoléhá Putin, že mu ve válce, kterou vede zástupně proti Ukrajině, fakticky však proti celému civilizačnímu Západu, pomůže generál Zima znovu. Za velkou vlasteneckou tu válku v Rusku neoznačují nepochybně jen proto, že slovo válka je zakázané a označení velká vlastenecká speciální vojenská operace by znělo směšně i rusky.

Generál Zima má podle všeho tentokrát za úkol vyhrát za ruskou armádu válku v zásobování energiemi. Ještě než udeří, zavelí Putin zavřít kohoutky všech plynových i ropných rour a pak, jak doufá, už jen bude z oken Kremlu sledovat, jak zamrzá provoz v evropských průmyslových podnicích a ve svých domovech mrznou Evropané. Možná mu ani tak nejde o to, aby zmrzli až na kost, nýbrž o to, aby zamrzlo jejich odhodlání zazit jeho choutky na nastolení nového světového pořádku, v němž má v Evropě Pax Americana nahradit Colonia Russia-na.

Soudím, že zní-li slogan našeho předsednictví Unie „Evropa jako úkol“, je tím jeho stěžejním bodem udelat vše pro to, aby generál Zima tentokrát neuspěl. To znamená nejen po dobu energetické války znovu zprovoznit fosilní energetické zdroje, ale také energií šetřit, včetně tepla. Když to už před pár týdny navrhl ministr Síkela, leckdo se mu poškleboval. Hloupě.

Topíme skutečně víc, než bývalo ještě nedávno zvykem. Důkaz: Ve filmu Kristián, natočeném v roce 1939, zazní následující dialog:

„Nezdá se ti, že je tu dnes nějak horko?“ ptá se doma v parádním pokoji hlavní hrdina Alois Novák (Kristiánem je pouze v baru) v podání Oldřicha Nového své ženy Mařenky, kterou hraje Nataša Gollová.

„Jako obvykle šestnáct stupňů,“ odpovídá Mařenka.

Kristián asi není takový majstrštyk, aby se dostal do čela fronty filmů, které se budou digitálně restaurovat. Ale tenhle dialog by stál za to – a potom ho nasadit na všech kanálech a sociálních sítích.

Řešení někdy bývají jednoduchá. Bill Clinton vyhrál, protože se držel stručného plánu: Jde o ekonomii, troubo. Letošní evropská modifikace téhož zní: Jde o termostat, troubo. Pokud tedy nechceme, aby vyhrál generál Zima, potažmo Putin.

Jaroslav Veis / LN

Liou Cch'-Sin: Temný les

Jako zvědavý čtenář mám nejraději druhé díly trilogií. To je chvíle, kdy autor už nemůže spoléhat na okouzlení z nového příběhu a jeho světa a stojí před potřebou sám sebe překonat, aby pokračování působilo nově a zajímavě. A já jsem zvědavý, jakou strategii zvolí. V případě pokračování *Problému tří těles* je autor ve zvlášť ošemetné pozici, protože kniha byla založena na smělejších a marnotratně používaných obrazech. Může nás pochopitelně znovu překvapit něčím úplně novým. Ale zdálo se mi, že jinak má dvě základní možnosti. Buď bude pokračovat podobnou metodou, takže musí vymyslet ještě velkolepější, ještě nečekanější a ještě neuvěřitelnější způsoby, jak nám předvádět mimozemskou civilizaci a jak z vědecky se tvářících poznatků vytvářet dějové peripetie. Nebo musí svůj postup změnit, dát naopak svoji doposud spíš rychle načrtnuté stavbě hlubší základy, na kterých půjde stavět působivost jiného druhu. Autor ovšem toto nabízející se dilema odmítl a v *Temném lese* se pokusil o obojí současně.

Velmi mě potěšilo, jakým způsobem začal rozvíjet svoji „smělou“ linii. V prvním díle se ukázalo, že mimozemšťané, kteří plánují invazi na Zemi, dokáží efektivně sledovat veškeré dění na planetě. Lidstvo se proto rozhodne, že zvolí čtyři *mediátory*, kteří dostanou k dispozici významnou část celosvětových zdrojů, aby každý po svém způsobu vymyslel a připravil plán, jak se invazi Trisolaranů ubránit. Protože lidské nitro je jediné místo, které není pod dohledem, nemusejí se ze svých činů, až na určitou rámcovou kontrolu, nikterak zodpovídat. Naopak se předpokládá, že jejich plány nemají z vnějšího pohledu dávat smysl, aby nebyly odhalitelné. Tato vize mě potěšila, protože mi přijde nesmírně optimistická. V knize hrají důležitou roli přírodní vědy, a tohle je vlastně obraz toho, jak ideál vědy (nebo obecněji racionality) přenést i do humanitní oblasti (do sféry lidského konání).

Jde o romantickou, pro potřeby příběhu přehnaně idealizovanou představu, ale hezky ukazuje popperovský ideál života jakožto řešení problémů. Spolehnout se ve chvíli krize na čtyři lidské jedince však nejenom uspokojuje naše silně zakořeněné dramatické očekávání, že historický vývoj je založený na konkrétním rozhodnutí zcela určitých lidí. V situaci, jak ji autor vystavěl, je to i rozumný způsob, jak reagovat na změněné vnější podmínky. Jistě způsob velmi riskantní, ale autor tak osobitým způsobem rozvíjí zanicené vstřícný postoj ke světu, na kterém byla sci-fi původně založena, ale který nyní už není úplně typický. A v dnešní době celkové stagnace západní společnosti je prostě příjemné vidět, že by se lidé s něčím novým, co je ohrožuje, pořád dokázali vyrovnat způsobem, který je nám zatím zcela cizí, ale který by ukázal, že se dokážeme dále rozvíjet. Invaze má totiž kvůli mezihvězdnému cestování proběhnout až za čtyři sta let, takže se předpokládá, že mediátoři většinu času během příprav svých plánů stráví v hibernaci – představa, že máme odvahu racionálně plánovat v kontextu patnácti generací, je osvěžující.

Neobejde se to bez potíží, protože našimi největšími nepřáteli jsme pochopitelně my sami. V menší míře kniha reflektuje

i potíže očekávané, protože počáteční napětí se vyčerpá a lidem se časem náklady začínou zdát příliš velké a celý projekt příliš neurčitý. Věřil bych, že pomocí mediátorů lze možná zmást mimozemšťany, kteří mají odlišnou psychologii, takže jejich chápání lidstva je přeci jen omezené. Ale naše plány by nejlépe sabotovali sami lidé, kteří by měli nutkavou potřebu je odhalit. I to zde autor hezky reflektuje v postavách *průvodců*, kteří jsou přiděleni jednotlivým mediátorům, aby jejich záměry prohlédli a odmaskovali. Rekrutují se z řad tajné lidské organizace, která se mimozemšťanům snaží ve zničení lidstva pomáhat. To je kolaborace stejně iracionální jako uvěřitelná. Je to pozoruhodný lidský rys: nelze snad vymyslet takový postoj, aby ho někdo nebyl připravený zastávat. Naše schopnost přizpůsobovat se okolnostem tak může vést k hanebné zradě, moudrému pochopení i nápaditému řešení. Přijde mi pozoruhodné, jak málo se tento rozpor reflektuje, uvážíme-li, jak často jsou na něm postavené naše příběhy, skutečné i fiktivní. Jako by naše psychika kopírovala slepost fyzické evoluce: jen s údivem sledujeme, co se stalo a jak to dopadlo. Proto bývá ve sci-fi často snadnější pochopit mimozemšťany než nás samotné, protože těm se podobně paradoxní povahu podaří autorům vtisknout jen zřídka (v tomto smyslu jsou i Trisolarané v jistém smyslu karikaturou lidí).

Tato velkorysá dramatická linie ovšem trpí dvěma podstatnými vadami. Jednak je příliš stručná. Jednotlivé plány jsou hezky vymyšlené, ale nerozvine se okolo nich vlastně žádná podstatná zápletka. Nejde tedy o to, že by byly příliš krátké, nápady jsou to rozepsané hezky, zůstávají však holé, nepovznesou se nad úroveň chytré hříčky vhodné do povídky. Celá linie je také příliš předvídatelná, protože jediný úspěšný plán nám autor hned na začátku knihy naznačí tak otevřeně, že je prakticky nemožné na něj ihned nepřijít. To je pro celkový literární dojem poměrně devastující: protože celou dobu známe pointu knihy, jde také alespoň rámcově odhadnout význam a vyznění všech dílčích událostí. Působivost *Problému tří těles* nebyla přímo založena na pointách, které kniha obsahovala, protože předváděla obrazy, které byly zajímavé nezávisle na tom, jak brzy nebo pozdě nás pointa napadla. *Temný les* se ovšem soustředí více na lidi než mimozemšťany, čemuž odpovídá i mnohem skromnější měřítko jevů, za které autor skrývá informace. Jsou velkolepé, ale ne představitelné. I když je kniha podobným způsobem chytrá, takže je pořád docela zábavné ji číst, nepůsobí zdaleka tak suverénním dojmem, aby si čtenář neustále nebyl vědom toho, jakého efektu se zrovna autor snaží dosáhnout.

Tuto nevýhodu se bohužel nepodaří kompenzovat ani částem knihy, které se snaží náš prožitek prohloubit. Ty pro změnu zůstávají příliš roztržitěné, což je způsobené i tím, že se kniha odehrává v časovém rámci o hodně delším, než je jeden lidský život. A i když kniha občas různými způsoby nenápadně odkazuje na specifický čínský „kult předků“, který by časovou roztržitěnost mohl překlenout, jde o narážky natolik okrajové, že se v dramatické výstavbě románu nijak podstatně neproje-

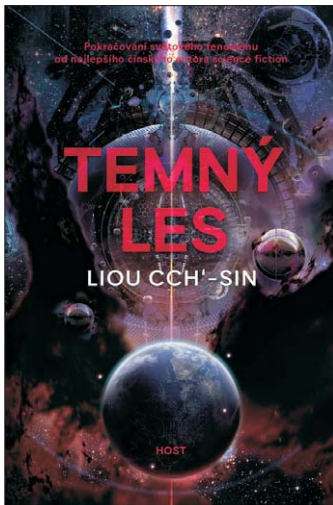
ví. Hlubšímu založení také nepomáhá způsob, jakým je rozvíjen romantický motiv, který nám ukazuje, že láska činí člověka lepším a všechno nakonec přemáhá, a to v té nejkřovitější možné podobě. Láska je zde snadná, protože jsou si milenci podobní, jsou jakoby pro sebe stvořeni, což se ovšem pohříchu projevuje hlavně tím, že dotyčná slečna je ochotně submisivní. Autor pokleslost celé záležitosti sice zdánlivě relativizuje: nepřírozené spříznění vyplývá ze zápletky a hlavní hrdina sám ochotně poukazuje na to, že jeho život vlastně připomíná parodii. Autora tím ovšem neodradí, protože na samotném podání romantického vztahu se to nijak neprojeví, neochvějně se dál rozvíjí ve vsí své neautentické úděsnosti (přinejmenším viděno ze současné západní perspektivy).

V určitém smyslu je to vlastně postup natolik výstřední a literárně troufalý, že je nutné uznat, že by mohl být zajímavý, protože v prvním díle jedna podobě nevěrohodná linie knihy fungovala docela dobře. V *Temném lese* se však něco změnilo. Jednak se mi zdá, že autorův styl je méně založený na asociativních přechodech, používá doslovnější přechody závislé na ději, které vnímáme realisticky, takže na ně máme jiná měřítka. Možná ještě významnější je, že chybí jasný kontrast mezi jednou „věcnou“ a druhou „obraznou“ linií, protože tento kontrast pomáhal vnímat, že u „divné“ části nejde o neumělost. Pokračování zdaleka není ani tak sevřené ani tak literárně neobvyklé, za což autor platí tím, že v knize všechno působí poněkud nahodile. Paradoxně tedy posun postav od trpných loutek, které jen posouvají děj, k uvěřitelnějším lidským osobám věrohodnosti románu jako celku spíš uškodil. Jsou to jemné posuny, ale literární alchymie je citlivá záležitost: od obdivu ke smělosti umělé konstrukce, která nám přijde dramaticky věrohodná, i když si uvědomujeme, že je naprosto nepravděpodobná, k pachuti z dojmu, že události jsou k sobě jen volně poskládané, i když se tváří, že ze sebe navzájem logicky vyplývají, vede překvapivě krátká cesta.

V podobném kontextu si pak jasněji uvědomujeme, že odlišnou psychologii Číňanů autor promítá i do západních postav, což působí chvílemi až groteskně. Celkově mi ale přišlo přínosné, že i když se kniha odehrává v Číně méně než první díl, jde o román mnohem více „čínský“. Protože o mimozemšťanech už se toho tentokrát moc nedozvíme, bylo pro mne při čtení nakonec asi nejzajímavější, jak se na různých místech více či méně nápadně projevuje odlišná kulturní mentalita. Pozoruhodné bylo, za jak samozřejmou autor považuje třeba existenci politických komisařů – představu, že armáda musí mít kromě vojenského ještě nezávislé a rovnocenné ideologické vedení. Zajímavý byl i čínský pohled na současné podoby jihoamerického socialismu, který je pro nás vlastně anachronismus, ale pro ně představuje současně sprátený i konkurenční svět. Nápadné také bylo, jak se čínské postavy odlišují nejenom jinými hodnotami, ty jsou poměrně snadno pochopitelné, ale i jinými

emocemi. Někdy se projevují jakoby přehnaně dětinsky nebo fatalisticky, což z našeho pohledu vypadá jako nedostatek osobnosti. Na druhou stranu zase mají na lidi nečekaně technický pohled, co se týče možností jak vědomě přizpůsobit nebo změnit chování lidí podle aktuální potřeby.

Samozřejmě by to nebylo tak divné, kdyby autor svoje čínské postavy současně neličil v termínech a podle ideálů západní racionality. Zdá se, že je na jednu stranu bezvýhradně přijímá, ale způsob, kterými ji aplikuje, někdy dost neodpovídají naší historické zkušenosti. Jeden důstojník například omezenou možnost i schopnost komunikace, kterou my bychom vnímali jako důsledek kulturní nedospělosti, komentuje poznámkou, že „úspěšná spolupráce nevyžaduje úspěšné pochopení“ (strana 26). Tento nedostatek je pak překonáván systémově plánovanou upřímností, jakousi kritikou a sebekritikou před kolektivem, což pro nás má zřetelně totalitní příchuť, protože naše zkušenosti ukazují, že něco podobného se v byrokraticky řízené organizaci, jako je armáda, nutně stane jen součástí boje o moc. Těžko samozřejmě říct, do jaké míry autor něco takového myslí vážně a do jaké míry nám předkládá jen idealizovanou verzi představ o společnosti. Ale tento pro nás rozporný obraz ideologicky řízené racionality výrazně prostupuje celou knihou a občas vede až k velmi konfuciánsky znějícím prohlášením, jako je třeba „trvalí přátelé ani nepřátelé neexistují, jen trvalá služba“ (strana 465). Je

skutečně zajímavé sledovat, jakých moderních podob můžou starobylé čínské představy o sociální harmonii a stabilitě, která legitimuje vládu, nabývat. I když knihy jako *Temný les* dokážeme číst jako zábavnou literaturu bez větších obtíží, tak i zkratkovité reflexe čínské společnosti, které obsahuje, nenápadně ukazují, že ke vzájemnému pochopení povede ještě dlouhá cesta.

Nechtěl bych však vyvolat dojem, že je *Temný les* nepodařená kniha. Celkově sice působí roztržštěným dojmem, ale není ani hloupá ani povrchní. Mnohé části jsou samy o sobě zajímavé, s potěšením jsem si třeba přečetl líčení poněkud utopické lidské budoucnosti, s kterým si autor hezky vyhrál – to je dneska už vzácný žánr, i když dokáže dobře zrcadlit naše obavy a touhy. Také na pozadí plánů jednotlivých mediátorů autor pokládá zajímavé a snad i důležité otázky: Do jaké míry je jedinec zodpovědný za lidstvo? Nakolik nutně člověka moc korumpuje? Co vlastně dělat v situaci, kterou nahlížím jako beznadějnou? Co vlastně přesně může znamenat, když chceme, aby náš druh přežil? A hezké je, že tyto otázky Liou Cch'-Sin nejenom položí, ale i předvede, když z několika možných odpovědí udělá drobné etudy ve vedlejších dějových liniích. Protože přitom zpochybní i některé z našich hluboce zakořeněných morálních instinktů, jsou tyto epizody nejenom zajímavé, ale i docela působivé.

Důležité také je, že si autor vytvořil dobré východisko pro

Kvizoni a omře aneb Nenápadná redefinice české fantastiky

Zvláštním fenoménem v oblasti fantastické literatury jsou v posledních letech nakladatelství. Od roku 2011 vznikla specializovaná nakladatelství Gorgona Books, Golden Dog, Carcosa, Medusa, Planeta9 – a v neposlední řadě Gnóm!. Všechna mají několik společných znaků: jsou nakladatelstvími jednoho muže, případně jednoho muže a jedné ženy, všechna věnují knihám po všech stránkách nadměrnou péči, všechna se zaměřují na fantastiku (ačkoliv u Golden Dog převažuje horor). Ve třech případech ze zmíněných šesti je vlastníkem a nakladatelem v jedné osobě překladatelská osobnost. A Jakub Němeček se povídkovou sbírkou *Na lovu kvizonů* stal i autorem.

Je to kapesní kniha o 11 krátkých povídkách. Sbíрка navazuje na tradici, která začíná snad někdy v 19. století s Nerudou a Čechem. Oba čas od času použili fantastický motiv, aby poukázali na konkrétní dobový jev. Čechovy „broučičiády“ netřeba představovat, u Nerudy jde například o povídku *Zcela věrná zpráva, jak to bylo 24. února r. 1972* (ve které mj. předpověděl home office). Ještě bližší Jakubu Němečkovi je Karel Michal s *Bubáky pro všední den* (poprvé vyšlo v roce 1961). Socialistický svět je zde obydlen pohádkovými tvory a fantastickými jevy, se kterými se musí hrdinové povídek, povětšinou obyčejní lidé, vyrovnat. V roce 2019 navázal v mnohém podobně laděnou povídkovou sbírkou *Hranice lesa* Vratislav Kadlec.

Němeček střídá několik poloh: humornou, poetickou, postmoderní, ale všechny texty jsou psány s nadhledem a jistým lakonickým přístupem, který bojí případný patos. Těži mimo jiné z důvěrné znalosti postupů žánrové literatury, umně tyto postupy paroduje a šikovně pracuje s očekáváním čtenáře a fikčními realitami povídek. Zároveň využívá svoji literární erudici. Setkáme se tak s Máchovým *Májem*, Ginsbergovým *Kvílením*, Hemingwayovým *Starcem a mořem*, s Vinnetouem, Flaubertem, Sapkowskim, Kámásútrou nebo Freudem.

➤ třetí, závěrečný díl. Lidstvo s Trisolary nakonec dosáhne jakéhosi kompromisu, který připomíná jadernou doktrínu vzájemného zaručeného zničení. To je ovšem velmi silná zbraň, kterou lze použít pouze jednou, dojde-li až k situaci bezprostředního a fatálního ohrožení. Neruší tedy vzájemné relativní rozdíly – a stále platí, že nás mimozemšťané technologicky zásadním způsobem převyšují. Rovnováha ustanovená v druhém díle se dříve nebo později musí narušit. Nedá se přitom úplně spolehlivě odhadnout, jak se situace bude vyvíjet. *Temný les* sice končí jakýmsi trochu povinně(?) působícím humanistickým poselstvím o nutnosti vzájemného pochopení, ale něčeho podobného jsme byli svědky i na konci *Problému tří těles*, ale vůbec to neznamenalo, že by jejich pokračování bylo nějak idylické. Jsem proto docela zvědavý, jak autor svoji románovou fresku kombinující ve fantastických reáliích romantizovanou racionalitu a praktickou reálpolitiku zakončí.

Jiří Grunt

Host, Aleš Drobek, 2017 (1. vydání), 600 str., 399 Kč

Humorná poloha (zastoupena např. povídkami *Galaktická seznamka*, *Pražská povídka* nebo *Na lovu kvizonů*) vyniká především absurdními situacemi. Kvůli galaktické seznamce se na Zemi dostane mimozemšťan, který sice najde svou lásku, ale zničí při tom veškeré lidstvo, z kindrvajíčka se vylihně pteranodon, Vinnetou a Old Shatterhand zachrání svět před stádem kvizonů. Humor kromě toho vychází z práce s frázi („A všude se krade a uplácí, krade a uplácí...“ „I na univerzitě?“ zeptal se Bašoun. „I tam,“ přitakal cynicky a spokojeně Šíza, doktor přírodních věd, a pozvedl püllitr. Seděli na zahrádce jedné pražské hospody a kolem kvasil příjemný srpnový den. „Pro tohle jsme klíčema necinkali,“ zamumlal Bašoun svou oblíbenou mantru. – povídka *Les*, s. 85–86) a jazykem obecně (např. při parodickém úvodu povídky *Vy, kteří vydáváte knihy: Krvavé slunce západu se rochnilo v karmínovém moři večerních mraků a v jeho posledních narudlých paprscích nedočkavě kroužila tisícíhlavá hejna krkavců.* – s. 26).

Poetická poloha zmiňuje primárně zábavné vyznění díla. V povídce *Beldiron* se původně zkamenělý a posléze zmoudřelý faun obětuje pro záchranu království, *Stafec a omře* zdůrazňuje sílu příběhu a připomene jednak gnómovské *Vyprávění* („Když nevyprávíme svět, neznáme svět.“ – Le Guinová: *Vyprávění*, 2016, s. 135), jednak *Tyrkysového orla* Michala Ajvaze (který je ostatně v povídce přímo zmíněn) pro způsob komunikace skrze různobarevné ryby, které tvoří sdělení adresované omři.

Příběhy v příbězích a problematika vztahu mezi fikčním světem, naší realitou a autorem-Bohem tvoří postmoderní linii. *Pravdivý příběh* vychází z kulis gangsterky, ale místo samopalu používají zloději při útoku na banku psací stroje a hlasitý přednes básní. V poslední povídce, *Stvoření světa*, vznikne svět zpěvem Boha (odkaz na tolkienovskou mytologii?), ale Bůh zpívá text z knihy, kterou vlastní krví napsal vypravěč povídky psané v ich-formě (tedy autor?).

Němeček nezapře překladatele. Umně pracuje se slovy, přepíná mezi vysokým a nízkým, místy jazyk znovuobjevuje (ne nadarmo se edice jmenuje *Pemmikan*...), místy paroduje. Zároveň hýří neotřelými nápady, které by ocenili mnozí autoři fantastiky či postmoderny. Tato kombinace vytváří přitažlivý výsledek. Jeho základní funkce je sice zábavná, ale občas vykukne brilantní charakteristika české povahy (Češi jako pejskafi v *Pražské povídce*) nebo prokmit zcela současného problému (hodnocení situace po roce 1989 v povídce *Les*). V neposlední řadě jde o drobnou a obtížně postřehnutelnou, ale přece jenom redefinici české fantastiky (ačkoliv něco podobného dělá ve svých povídkách např. Jan Dobiáš). Především proto, že to jde zevnitř, že žánrové fantastiky. Dnes dominující poloha tzv. akční fantastiky je v jistém smyslu generická, zaměnitelná. Němeček je jiný. A přesně takovou jinakost česká fantastika potřebuje.

Honza Křeček

Jakub Němeček: *Na lovu kvizonů. Gnóm!*, Praha 2022

Miroslav Macek: *Návrat psa baskervillského*

Nemám obvykle příliš v oblíbě, když se někdo pokouší oživovat nostalgiu po uzavřených příbězích. Nedopadá to totiž zvlášť dobře, ani když se o podobného podniku pustí původní autoři, natož pak když za autory mrtvé sepíše příběh v jejich stylu někdo jiný. Nicméně z rozvíjení příběhů Sherlocka Holmese se stalo svého druhu zavedené umění a Miroslav Macek svými výbornými překlady poezie už předvedl, že se dokáže do cizího literárního stylu dobře vcítit, takže jsem po pokračování *Psa baskervillského* sáhl s příjemným očekáváním. Protože Miroslav Macek má nezdíka sklon stavět se do role jednoho z posledních zachránců vybraného vkusu u nás, byl jsem zvědavý, jakým způsobem se jeho blahodárny vliv projeví v literatuře.

Hned na začátek nutno uznat, že autor hezky vychází z drobného nesouladu, který se mu v původní knize podařilo odhalit. Asi největší obavu, totiž jak chce vlastně navázat na původní poměrně dobře uzavřený příběh, se mu podaří rozptýlit docela rychle. Jde sice o konstrukci patřičně výstřední, ale oním způsobem, na který jsme u Conana Doylea i následné tradice autorů dobře zvyklí, dokonce by se dalo říci, že jej očekáváme. Skutečně zajímavou otázkou tak je, co si s příběhem počne dále.

Miroslav Macek ve své parafrázi používá téměř výhradně tři inovativní postupy: odbočky, vycpávky a rozvleklá opakování. Odbočky jsou krátké peripetie, které navzdory naší naději s hlavním případem naprosto nijak nesouvisejí a které nám mají dopřát potěšení z nějakého tradičního holmesovského prvku, obvykle je to schopnost dedukce na nějakém miniaturním případě. Vycpávky se Holmese naopak netýkají vůbec nijak, slouží hlavně k tomu, aby se autor mohl blýsknout látkou, která ho zajímá nebo kterou si zodpovědně nastudoval, čímž se pravděpodobně snaží budovat atmosféru „staré dobré Anglie“. Nelze přitom popřít, že třeba rozsáhlé výklady o lovu kachen nejsou bez zajímavosti, ovšem autor i zde pečlivě dbá na to, aby žádným způsobem nezasáhl do vývoje případu samotného. Postupem nejčastěji používaným a zdaleka nejhorším jsou pak turistické prohlídky po místech a událostech původní knihy, které jsou podávány čistě popisným a dokonale nevzrušivým způsobem a spoléhají na nejnižší literární pudy slintajícího reflexu nostalgie. Snad už nepřekvapí, že autor opět s obdivuhodnou důsledností dohlédne, aby byly všechny tyto exkurze pro jím předkládaný případ naprosto zbytečné.

Zvyklí jsme si, že nebohý doktor Watson je obvykle vystavován zmateným a výstředním událostem, kterým až závěrečné Holmesovo odhalení vtiskne smysl. Zde jsme svědky čehosi mnohem podivnějšího: výzvy, které slavný detektiv se svými čtenáři snad ještě za celou svoji kariéru nečelil. Veden soucitem někoho, kdo prošel všemi čtrnácti zastaveními křížové cesty kapitol této knihy, vám odhalím, že až do stránky těsně předcházející začátku patnácté, předposlední kapitoly nazvané *Finále* se totiž *nestane vůbec nic*. Najít smysl v něčem podobném by snad bylo úkolem hodným Sherlocka Holmese, v podání Miroslava Macka se však dočkáme jen dosti formálního odhalení, kterému chybí nápaditost i překvapivost. Protože věcnou pointu případu jsme se dozvěděli hned na začátku vy-

právění a děj, který by mohl zakrýt pachatele a jeho motivy, zde není, zůstává celá kniha vlastně nutně na úrovni slabší povídky, která byla nesmyslně rozepsána na novelu.

Je to zvláštní, protože autor v obsáhlém doslovu poměrně výstižně shrnuje, proč patří *Pes baskervillský* k nejoblíbenějším holmesovým příběhům, sám se ale v pokračování nepokusí k žádné z oněch kvalit ani přiblížit. Proč vlastně máme čist pokračování příběhu, který mimo jiné obsahoval tíživé tajemství, propletené zápletky, sugestivní atmosféru, nečekané zvraty a výrazné emoce, když pokračování neobsahuje nic z toho? Dokázal bych ocenit, že Miroslav Macek přistupuje k Sherlocku Holmesovi pietním způsobem, že se ho nesnaží žádným výrazným způsobem přetvořit. Bohužel však zvolil podivnou metodu, kdy se podrobnými popisy snaží evokovat různé prvky, které jsou pro Doyleova díla typická, a prožitky, které si s těmi prvky spojujeme. To podle mne svědčí o tom, že se zcela minul s pochopením, proč se Holmes stal mezi námi čtenáři tak slavným a oblíbeným.

Nelze popřít, že všechny ty výstřední, groteskní, přepjaté a mile absurdní motivy se v předloze skutečně nacházejí. Byly by však dávno a po právu zapomenuty, kdyby je neoživovalo něco dalšího. Jsou to geniální dialogy mezi Holmesem a Watsonem, co z nich učinilo postavy nám drahé a nesmrtelné – a je to právě dramatické napětí, které z nich plyne, co Mackově verzi nejvíce chybí. V *Návratu* jsou všechny rozhovory dokonale korektní, zbavené jakéhokoliv ostnu. Demonstrují neposkvřenou dokonalost přátelství mezi Holmesem a Watsonem, čímž oba zbavují známky jakéhokoliv charakteru – i lidskosti. Miroslav Macek je schopný stylist, ale i kdyby snad jeho případ náhodou obsahoval neotřelý nápad, zajímavou zápletku nebo překvapivé odhalení, což bohužel neobsahuje, byl by jen abstraktní hříčkou, protože ho vyprávějí dvě ploché papírové loutky. A ty nezachrání ani to, že byly se svým divadélkem slepeny s úzkostlivou pečlivostí.

Genialita, s kterou se Conanu Doyleovi podařilo velmi stručně, leč jakýmsi způsobem dokonale výstižně načrtnout své hrdiny, je něco, co se v literatuře už zřejmě nikomu nepodařilo znovu opakovat. A je to podle mne i důvod, proč dalším autorům přijde tak přitažlivé, aby se s tímto tvůrčím činem pokusili poměřit, zkusili se tak či onak vyrovnat s něčím, co už nelze překonat. Dokonalá uhlazenost, s kterou Miroslav Macek tuto výzvu obchází, je pak důvodem, proč jeho pokus dokonale selhává. Proč se tak stalo, zda se zde autor snaží zástupně napodobit staroslavné ignoranství britské aristokracie nebo se na stará kolena přeci jen skrytě hlásí k posmívané tradici plebejského ignoranství českého, to zůstává jedinou záhadou této zbytečné knihy.

Stojí ještě za poznámku, že ilustrace Martina Mrázika banalitu textu nekopírují, se svojí schopností evokovat atmosféru a vyvolávat emoce jsou možná jediným, co na knize stojí za pozornost. Nakladateli ke cti slouží, že je do knihy zařadil v množství větším, než dneska bývá obvyklé.

Jiří Grunt
Miroslav Macek: Návrat psa baskervillského, XYZ, 2022, ilustroval Martin Mrázik, 168 str., 299 Kč

Literární cesty a testy Václava Grubera

Pojem regionální autor se mi přičí. Vezměte si třeba západ Čech. Žije tam šedesát spisovatelů? Víc? Koho vůbec označit za autora, když dnes knihu může napsat a vydat každý? Možná toho, koho si všimne kritika? Ale jaká? Taky regionální? Celostátní? Ve Stockholmu? Kolik je u nás vlastně kritiků? Tak se dá skuhrat zatroleně dlouho, až do Karlových Varů dojedete. Bude tam i letos pan Depp? A ví to Jirka Bartoška? Sotva. – Ale kdyby se pan Johnny – momentálně z černé listiny již vymazaný – letos na „fesťáku“ stavil poslední den (a já na to sázím), třeba i pouze v rámci rockového „tourné“, tak by možná *zarostlej* šéf festivalu posléze s klidem vyprávěl: „Do poslední chvíle jsem věc tajit a popravdě, jist jsem si nebyl, ale Johnnymu Deppovi se u nás vlni líbilo; jenže byl taky traumatizován soudním procesem s nejkrásnější ženou světa Am, takže si to letos chce užít nanovo a ještě jednou, už beze stresu, který vy jste neviděli, jelikož on se složil vždycky až na pokoji.“

Ale to odbočuji. V západočeské pobožce Obce je asi čtyřicet žen a mužů, pokaždé si ale pomyslím: kdyby měli po bytu v Praze a mohli se tam motat, byli by všichni pořád regionální?

Někteří ano. Mnozí ne. Karel Pexidr, o kterém jsem nedávno na Neviditelném psu psal jako o v jistém smyslu „renesanční osobnosti“ viz (OSOBNOST: **Renesanční muž**), se jistě za západočeského autora nepovažuje. „Jsem český autor,“ řekl mi. „Náhodou nám ale patří Vícov, tak tu žiju; už se ve svém vysokém věku nastalo stěhovat do Prahy neplánuju, i když bych na to samozřejmě měl. Ale radši střílím bažanty ve své oboře a hlavně na psaní a skládání hudby je zde – mimo střelbu z brokovnice – absolutní klid.“

Nebo si vezměte častou přispěvatelku *Neviditelného psa* JUDr. Danielu Kovářovou, kandidátku do Senátu. Zrovna krouží po svém okrsku a to je na západě země, protože ona i její manžel žijí ve Štěňovicích. A otázka: je spis „jen“ západočeská spisovatelka, celo-česká autorka, anebo píšíci politička a právnička, která by – díky stálejšímu pobytu v Praze – stála dávno výš? Ten dotaz jí – tady přes kopec – brzy rád položím, ostatně jsem její volební podporovatel.

Kolegou ve Středisku spisovatelů a členem Obce je i literární vědec a – již Václavem Klausem osobně jmenovaný – profesor Viktor Viktora. Jestliže ho někdo označí za vědce regionálního, on to přejde, ale objektivní realitou zůstává, že jednoduše žije v Plzni a má svou Západočeskou univerzitu; proč by ji měnil za Karlovu? Jeho doslov k mému *Domku pana Stilburyho* byl před nějakými devíti roky jedním z nejhezčích a nekomplexnějších dovětek, jakým kdo kdy jakoukoli mou knihu doplnil. Přejí profesorovi Viktorovi pevné zdraví, to teď potřebuje, a těším se na naše setkání.

Nemohu zapomenout na Josefa Kejhu, Annu Šochovou, snad i Oldřišku Ciprovou – a dalším spisovatelem, který se probil či probíjí na „národní trh“ a do pomyslného povědomí Čech, je nesporně magistr Honza Sojka. Znáám ho jen zběžně, ale chápu ho, řekl bych, dost. Je chlap, chlastá přiměřeně a nedělá větší kariéru chyby. Nespouští se s imbecily a nikdy při psaní neklesne k bulváru. Je všestranný. Ne tolik jako Pexidr, ale jde o prozaika, básníka, dramatika, herce, učitele. Rozhodně taky nevdává v regionálních nakladatelstvih.

Je tu i spousta básníků a tady už bych si vůbec netroufl hořit o regionalitě. Jistěže znám Karlu Erbovou, fakticky už ale žije v Praze. To nemohu s jistotou říct o Tomáši T. Kúsovi, Ivo Huclovi, Aleně Vávrové, Robertu Jandovi. Ale „jen“ regionu tito chlapi a dáma nepatří, a kdyby žili třeba i „jen“ ve Stodůlkách, vyskytovali by se v literárním kontextu o kus dál. Ano, mýlit se mohu, je to ale můj názor, cítím to tak a bude to pravda. Aha. Málem bych zapomněl na – výtečného – básníka Milana Šedivého; ale to proto, že i ten už se přesunul do Prahy.

Až na konec jsem si nechal Václava Grubera (*1953), lékaře a spisovatele. Jak možná nevíte, roku 2011 vyšel *Slovník českých lékařů-spisovatelů*, který má neuvěřitelných 540 hesel. Jsou tam dejme tomu Ludvík Souček, Josef Nesvadba (otec Bářin), Miroslav Holub, legendární Vladimír Vondráček, Vladislav Vančura, Jaroslav Durych i František Langer (stejně jako Ludvík Souček byl Langer lékařem vojenským, ale navíc i brigádním generálem), anebo z mladších Ladislav Pecháček (autor předloh filmů o *Básnících*) či Valja Stýblová či Alena Vrbová či Milada Součková či Jana Rečková.

Takže encyklopedie doktorů, což je něco jako další ghetto. Ale ne tentokrát prozápadní ☺. Zmínil jsem se Václavu Gruberovi o tomto slovníku (ani o něm asi nevěděl) a on jen ležerně mávl rukou. Většina spisovatelů přece má (a často je nucena mít) druhé povolání, i „prečo“ by se to mělo vypichovat zrovna u lékařů? Z důvodu, že pomáhají ostatním třeba i víc než architekti? Bývá tomu tak! Složili „před Bohem“ Hippokratův slib, mívají morální kvality, lid si jich váží, to vše je fakt. Na druhou stranu z nich ale specializace (jako ani případný region, kde žili) sama o sobě talentovanější, schopnější autory nedělala a nedělá; „prečo“ by to taky tak „malo být“, že? Někdy je obor finančně zajistí, to je pravda, a poskytne jim prostor a snad i čas. Čas na psaní. Jenže jindy a u jiných to je naopak. Právě naopak; a někteří ani nikdy neměli skutečnou praxi, nebo se dokonce dostali do trablů. David Rath, Jan Cimický; já o nich píši se soucitem v obou případech, ač jsou jejich problémy nesouměřitelné. – Zkrátka a dobře, zdůraznění „jo, a jsem lékař“ může být i ošetmetné. Zatroleně.

Tak za posledních deset let jsem si nicméně všiml, že se (už zmíněný) MUDr. Václav Gruber ze Stoda ke svému povolání lékaře celkem hrdě hlásí (proč taky ne!), přičemž současně vychrlil *hafo* nových próz, které navíc jsou neuvěřitelně žánrově různorodé. Dohromady už je Vašek autorem a spoluautorem takřka čtyřiceti knih a mnohé z jeho příběhů z medicínského prostředí se zabírají skutečně závažnou problematikou. Například eutanazie: *Zastřelte toho chromého koně, Druhý dech chromého koně*. Humoristický román *Malý tygr ve vlastní šířáve* má autobiografické prvky a čtete tu o první lásce i netypické rekonstrukci chalupy. *Noc s d'áblem* je detektivka, ale současně precizně vycizelovaný příběh o vztahu mladé ženy s alternativním léčitelem. Svě romány přímo „pro ženy“ nazval pak Václav *Miluj mě nebo střelím, Z tebe peklo ráj či Hlavně ať ti udělá dítě*. Rozhodně se tady, ale ani nikde jinde nebrání erotice; a řekl bych skromně, že ji umí vylíčit takřka tak dobře jako já ☺, ba možná realističtější.

Největší pozornost ovšem vyvolaly knižně zveřejněné fantasy novely *Řeka, Moře a Poušť*, ale i – dystopická – science fiction

Žena.exe – ze světa pod neomezenou vládou exekutorů, kde už je medicína dávno tabu, zakázaná – a léčení trestné. Asi jako když se v Neffově *Reparátorovi* nesmí opravovat.

Spíš thrillery než detektivkami bych nazval Gruberovy knihy **Domino** a **Poslední zhasne**, což je současně další „dystopo“ – ze světa potýkajícího se s ilegální migrací zcela extrémních parametrů. Mimo to Václav Gruber vyprodukoval větší množství povídek situovaných na pomezí science fiction, hororu a černého humoru. Anebo i humoru bílého. Ty psal hlavně v noci a chodil přitom občas do ledničky. Tomu se zase říká BÍLÁ TURISTIKA.

Ale ještě k trilogii o řece, moři a poušti. Jsou to delší básně v próze? Snad. Přesné označení to však není a ony knížky se vám duhově „vybarví“ teprve po nasazení pák hlubinné psychologie. Zničehonic uslyšíme hlasy těch příběhů. Nezvučí, překrásně cvrkají a my si vesměs uvědomíme, že se jedná o knihy-testy.

K nejzajímavějším náleží první a třetí z nich. Ta třetí literární práce navíc schovala sama do sebe jakási tři probuzení; jako by se jednalo o tři kapsy příběhu vsunuté postupně do sebe. Novela vyšla před několika měsíci, koncem roku 2021, a Václav Gruber z ní letos předčítal v Literárním salonu na Světě knihy, ale i jinde.

Taky se ovšem dá namítnout, že TEST je takřka každé smysluplné dílo. Dobře. Ale u *Pouště* to funguje víc než zřetelně a na té nejniternější rovině. Sám bych řekl, že je to kniha O NEBLÁZNĚNÍ:

Jak to? Taky přece znáte souseda, který má přehnané ambice. Vyhrotily se, chce stále intenzivnější zážitky. Ne sex s ovci, pěkně prosím, ale třeba Petr chce až... ke dnu Jadranu. Zkolabuje, asi jako Karel Zich. Nebo jako Zdeněk Šmíd, rovněž slavný západočeský spisovatel. Nu, a Pavel, ten je opatrnější, ale alespoň musí udolat Everest. Sám sobě dokázat to zdánlivě nemožné. Jiný přechází s nebohou manželkou Saharu. Vše fotí. Ale hrdina nové Gruberovy prózy se od podobných otužilců života zcela liší. Má jináčí test. Lépe, lékařsky nastavený – a velice brzy nám dojde, že se mu ani tak nejedná o rekord (vůbec ne), ani ne o zkoušku partnerského vztahu. Oč tedy? Sama postava to zprvu přesně neví, pouze intuitivně cítí, že v jeho stárnutí nastala chvíle se opět posunout. Tvrďe? Ne. Tady právě nejde o sebe-mrskání a nejedná se, kdepak, o jakýkoli super-výkon. Mariánský příkop, kam se spustil „sám“ James Cameron. U Grubera působí posunutí spíš jako zjevení. Jiné je něčím, oč si říká jeho nenásilně trávený život, a není chyba, když cestovatel dopředu neví, čeho má být v jeho duši dosaženo; asi jako by laboratorně testoval zbrusu nový lék na covid.

Možná spláče nad výsledkem. Ale spíše ne. Kdepak. Kdeže. Ani náhodou. V reálu pouťi dokonce dojde na jakýsi akord a prozření; a když to přeženu, dojde k existenciálnímu znovuzrození. Okolo vražedná poušť, tou vede horká cesta a na konci se snad oprostíme od zátěže. Ne nadarmo se však ličení cesty za obyvateli zdejších vyprahlých míst pravidelně střídá s proudem vzpomínek, které lze chápat jako stupňovanou iniciaci. Jeho výprava připomíná situaci, ve které hlavní postava jde a fakticky sní – a vzpomíná i kdesi na analyticky křesle. Plodné by to jen takto nebylo, ale v druhém proudu svého vnímání hrdina zvláště zabrousí do titulní pouště. Jistěže v ní taky žijí a iniciace se stává

ukončenou. Definitivní. Co víc? Ač si to hrdina štráduje „pískovišti“ kamsi v dál, je to omyl a celý čas vlastně a takřka d'ábel-sky sestupuje hluboko dovnitř do sebe. Připomíná to podivný Hubbardův román *Děs*, ale zde se jedná o nepatetický, výtečně psaný text magického realismu, který se každým odstavcem velice umně oprošťuje od balastu detailů a přemíry slov, protože jde o dřeň iniciační cesty a oba souběžné toky vyprávění.

Jeden by mohl být přizemně archaickým cestopisem. Není!

Druhý tok je niterný, vzpomínkový, kouzlem. Oba si navzájem nebrání v existenci a koukejme, sehrály se jako dobří partneři. Znají náhle své karty, snad i trumfy, neškrtají o sebe, neprahnu se vzájemně zadávat jako dvě krajty a oba proudy vnitřního vědomí si vzájemně odpovídají; jsou sami sobě ozvěnami.

Zprvu souzní ty proudy jenom nenápadně, ke konci komunikují plynule. Kooperace až lékárnicky navažovaných složek je efektivní, funguje a překvapení na konci obou směrů cesty zůstanou v nesensační rovnováze. Navzdory vyprahlému prostředí je hodně míst koupelí. Ani Odysseus ještě nedošel na konec eposu – a služebná mu již omývá nohy. Hrdina se pozná v pravém světle. Ta koupel omyje rány a zbytečnou špínu a vyvstanou klíče potřebné k dalšímu životu. I zkušený cestovatel se učí nově vidět a je fascinující, že se to celé semele na pouhém stu stran.

Z každé zahrady, lesa, z každého pole může být časem poušť. Ale co obráceně?

Taky to jde! Ale jen čas nestačí. Jan potřásl hlavou a jako by – odněkud z dálky – zaslechl povědomý zvuk. Snad mu jen zvoní v uších...

Pozorný čtenář už pochopil, že v uších nezvoní. Místo toho přijde konečný paradox. Má zlidšňující efekt. Poušť našich životů se přece dá takřka pokaždé svažit a lze ji rovněž obrábět. Osud si navzdory tomu dál udržíte a leda pár písečných zrn vám proteče skrz prsty. Život jako každý jiný a ne přes všechny klíčové momenty jede hned vlak; ale na začátku pouštní cesty ještě rozhodnuto nebylo. Tam není nikdy rozhodnuto – a Gruberova kniha to zdůrazňuje a rovná se i prameni síl. Přitom dokázala zůstat nefatalistická. Nepozlátková – a přesto optimistická. Naději dá, ale mimochodem. Možná i pochopíme, co dělat, abychom se nedobrali na konci žití prázdnoty. Abychom nemuseli sami sebe obelhávat. Abychom co nejlépe hráli s kartami, s kterými se dalo hrát daleko, daleko hůř. A prohrát, pojit žízni.

Kdyby chtěl nějaký pošetilec rozložit v molekuly starého, osvědčeného *Malého prince* a opět jej dát dohromady jako pendlovky, nicméně s tím, že si sám a pro sebe poví, co chce, napsal by *Poušť*, a nevylučuji, že Gruber vygeneroval ještě o kus víc, než chtěl na začátku, než zamýšlel a původně plánoval. Kniha vás občas přeroste. Mluví už sama. Autor za ní v druhé polovině leda klopýtá a může za výsledek pouze částečně. Příběh se rozhořčil navzdory dusnu jako bystřina. Stříká po svém. A v tom a nejen tom smyslu i směru je *Poušť* zdárné zavření Gruberovy trilogie, tou nejryzejší její fazetou. Co všechno fazeta ukazuje, nemůžete tady jen banálně dovyprávět, a jde i o jakousi terapeutickou zkoušku vedrem, které vám sice sedře trochu kůže, ale odere vás jen proto, abyste se zřetelněji uviděli. **Ivo Fencel**
Václav Gruber: Poušť. Nakladatelství Miroslav Klepáček – Sursum. 2021. 104 stran

Poznání, paměť a Dům

„Nic není. Pokud něco je, nemůžeme to poznat. Pokud bychom něco poznali, neuměli bychom to sdělit.“ (Gorgiás)

Γοργίας /cca 480 – cca 375/

§ 56 κεφάλαια κατασκευάζει:
 ἔν μὲν καὶ πρῶτον ὅτι οὐδὲν ἔστιν,
 δεῦτερον ὅτι εἰ καὶ ἔστιν, ἀκατάληκτον ἀνθρώποις,
 τρίτον ὅτι εἰ καὶ καταλήκτων, ἀλλὰ τοῖς γε ἀνεξιόστον καὶ ἀνεμνηστέον τοῖς πέλας
 (Gorgias) stanovuje zásady:
 jednu a první – nic není,
 druhou – je-li i něco, nemůžeme to člověk poznati,
 třetí – lze-li to i poznati, nelze to přece s bližními sdělit i jemu to vyložit

τὸ κεφάλαιον, οὗ	hlavní věc, podstata, zásada
κατασκευάζει	stanovují, uzpůsobují
ὅτι	že
κατάληκτος 3	uchopitelný, poznatelný
ἀκατάληκτος 2	neuchopitelný, nepoznatelný
τοῖς	jistě, věru
γε	částice; nepřekládá se
ἀνεξιόστον 2	nevysovitelný
ἀνεμνηστέον 2	nevysvětlitelný
ὁ πέλας	blízký, bližní; nesklonné

(FLOSS, K., NAVRÁTIL, M. *Úvod do řecké filozofické terminologie a četby*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2000, s. 39)

Čas: První den Pátého měsíce Roku, kdy Albatros přiletěl do jihozápadních Siní.

Místo: Dům. Ten s Horními siněmi s Oblaky, Zatopenými siněmi s Přilivy a dalšími Siněmi a Chodbami obývanými převážně Sochami.

Vypravě: Piranesi. On vlastně není Piranesi. Tedy je, ale... Takhle mu říká Ten druhý. Stačí vám to?

Příběh: Tím se netřeba znepokojovat. Trochu se bloumá, trochu se zkoumá, trochu se pátrá a nakonec se i něco málo objevuje.

„Znepokojivost Piranesiho Vězení není patrná na první pohled, ale stupňuje se, jakmile se divák snaží blíže orientovat ve spleti schodišť, galerií, průchodů a můstků, které se rozpínají mezi mohutnými bloky a oblouky jejich zdíva. Pohled se dostává do labyrintu klamných komunikací, navozujících pocit tlivého snu. Tato ambivalence Piranesiho prostorů má jistě hlubší význam: přináší zásadní kritiku totálního perspektivistického nazírání, jak jej vybuodovala renesance a vrcholně systemizovalo 17. století. Bylo často konstatováno, že v Carceri je umělec zároveň geometrem a blouznivcem, že vedle podivuhodné halucinace zde nejvýše kontroluje a komplikuje své prostředky prostorové projekce.“

(WITTLICHOVÁ, J. *Giovanni Battista Piranesi: 1720–1778: grafické dílo: katalog výstavy*. Praha, červenec–září 1972. Praha: Národní galerie, 1972, s. 6)

Kontext (z nenapsané studie o paměti ve fantastice po roce 2010):

Od roku 2015 se objevuje ve fantastice v českém prostředí jev nevidaný: prostor dostávají díla, která téměř postrádají děj. Souvisí to s renomé autorů, kteří se neboují takovýchto úkroků stranou, případně jsou fantastice vzdálenější, a proto nejsou svázáni žánrovými principy. Nejstarší je Beaglovo *Poklidné a tiché místo*, původně vydané v roce 1960, do češtiny jej přeložila Veronika Volhejnová až roku 2011. Následovaly v rychlém sledu *Hudba tichá* Patricka Rothfusse (2015, překlad Jana Rečková), *Vyprávění* Ursuly K. Le Guinové (2016, překlad Jakub Něme-

ček) a *Pohřbený obr* Kazua Ishigura (2017, překlad Lenka Sobotová). Čtveřici výše doplnila v roce 2021 Susanna Clarková s dílem *Piranesi* (překlad Viktor Janiš). Všechny tituly mají společné téma: paměť. *Poklidné a tiché místo* se odehrává na hřbitově, kde mimo jiné zjišťujeme, že po smrti nejdeme do pekla nebo ráje, ale postupně zapomínáme. V *Hudbě tichá* je paměť spíše okrajově, mysl hlavní hrdinky Auri je natolik rozbitá, že pro ni existuje primárně a hlavně tady a teď (otázka je, do jaké míry jsme my sami v tomto odlišní...). Když nevyprávíme svět, neznáme svět, je jedna z hlavních tezí, kterou si vyslechne Suty, hrdinka *Vyprávění*. Když ztratíme paměť, ztratíme i náš výklad světa, sami sebe; my jsme tou pamětí, a proto je třeba paměť-nás udržovat. V *Pohřbeném obru* putuje starý manželský pár jakousi mlhavou verzí artušovské Anglie, celý příběh se pohybuje mezi zapomináním a rozpomináním. A *Piranesi* má Piranesiho. Postavu, která je šťastná a svobodná, protože nezná svoji minulost. Když ji najde... je to ještě Piranesi?

noetika (z řec. noein, myslet, též gnoseologie) jedna ze základ. fil. disciplín, zabývající se původem, předmětem, povahou, rozsahem a výsledkem poznání. Noetická problematika byla přítomna ve filosofii od počátku. Už v raném Řecku se rozlišovala doxa a epistémé a hledaly se záruky pravého poznání.

(HORYNA, Břetislav, ed. *Filosofický slovník*. 2. rozš. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002, s. 290)

Fragment recenze:

Jako by se Clarková ptala: jsme schopni poznat svět? A i kdyby, má to pachtení se po poznání světa nějakou hodnotu? Jsme schopni to, co zjistíme, sdělit dál? Mohli byste namítnout, že to má vždy hodnotu pro nás samé, ale... co když se to může jedním okamžikem změnit, abychom jako Neo v Matrixu zjistili, že všechno je jinak? Nepřijde veškerá předchozí práce nulu? Text lze číst i jako alegorii vyhnání z Ráje. Ráj z toho potom (podobně jako v Bibli) vychází jako místo, které je zásadní tím, že jeho obyvatelé něco nevědí. Čím méně víme, tím lépe se máme? Jak těžké či jednoduché je orientovat se v labyrintu světa, jak jednoduché či těžké je obrátit se do ráje srdce?

(Giovanni Battista Piranesi: 14. lept 2. vydání Žalářů s názvem Gotický oblouk; commons.wikimedia.org) **Honzka Křeček**

Cesta do hlubin rusákovy duše (V) aneb Mika Waltari: Válka o pravdu

Pan prezident fandumu mi půjčil zajímavou knížku, kterou letos vydala Masarykova univerzita, patrně i jako reakci na ruský vpád na Ukrajinu.

Pan Mika Waltari je myslím pořád ještě celkem slavný autor románů ze starověkého a jiného historického prostředí. I když jméno je mi povědomé, sám jsem od něj nic nečetl, jen jsem snad poslouchal jednu knihu.

Válka o pravdu ukazuje p. Waltariho ještě z dob mládí, v roli publicisty; působil v té době jako novinář, propagandista a informant finské rozvědky. *Válka o pravdu* vyšla v dubnu r. 1941 jako příležitostný a víceméně propagandistický text určený pro finskou veřejnost, kde si – hlavně prosovětské síly – kladly otázku, zda bylo správné v r. 1939 vést prohranou Zimní válku proti Sovětskému svazu.

Kniha je přínosná v tom, že popisuje cestu Estonska, Lotyšska a Litvy od státní samostatnosti do náručí Sovětského svazu. Po reálném rozdělení Polska a plánovém rozdělení širších sfér vlivu mezi p. Hitlerem a p. Stalinem v září 1939 byly pobaltské státy konfrontovány s požadavkem Sovětského svazu na bližší spolupráci. Co jsem netušil, je, že ve stejném postavení bylo – jakožto původní ruské území – i Finsko. Tři pobaltské státy spolupráci se Sovětským svazem podepsaly, Finsko odmítlo a následoval vpád Sovětského svazu do Finska. Zimní válka nebyla pro finské obyvatelstvo nic lehkého a ve vzduchu po ní visela otázka, jestli neudělaly lépe pobaltské země, s nimiž – přesněji řečeno s Estonskem – cítí Finsko tradiční spojení založené na příbuzné etnicitě státních národů.

Zvláštnost knihy spočívá dle mého právě v okamžiku, kdy vyšla: v krátkém období těsně před německým vpádem do Sovětského svazu.

Příběh rychlého pohlcení tří malých pobaltských států Sovětským svazem probíhal za velice specifických okolností – válka v západní Evropě, předchozí vývoj Pobaltí. Události byly prudké a bohaté. Kdo si bude chtít nějaký kousek toho dění aktualizovat pro dnešní dobu, má prakticky neomezené možnosti najít paralelu s čímkoliv.

Když bych to vzal z českého pohledu, tak zavedení socialistického režimu v Pobaltí bylo v lecčems podobné poválečnému vývoji u nás. V Pobaltí však byla přeci jen odlišná výchozí situace: většina pobaltských komunistických aktérů roku 1939-40 byla čerstvě propuštěna z vězení, kde seděli většinou už od bojů po první světové válce, případně od nějakých poválečných pokusů o puč. Část se jich vrátila i ze sovětské nebo západní emigrace. A u nich šlo vše mnohem rychleji a brutálněji než u nás. P. Stalin obsadil východní polovinu Polska v září 1939 a už v červenci 1940 požádaly ty tři státy o přijetí do Sovětského svazu.

Poučná je salámová taktika ruského nátlaku. Byť v tomto případě i ta jednotlivá kolečka salámu byla dost tlustá:

– smlouvy o vzájemné pomoci mezi pobaltskými zeměmi a Sovětským svazem byly podepsány velice rychle, hned na konci září a počátkem října 1939. Ještě se v nich zdůrazňovala

nezávislost pobaltských zemí a obsahovala slavnostní prohlášení: „Tato smlouva žádným způsobem neomezí práva na suverenitu smluvních stran, ani se nedotkne jejich ekonomického a státního uspořádání.“ První podepsalo Estonsko, kde Sovětský svaz využil peripetie s polskou ponorkou *Orzel*, kterou jsem neznal: Sověti zajali tu polskou ponorku a Estonsko ji strážilo i s posádkou. Polská posádka však 17. září 1939 přemohla strážce a ujela s ponorkou do Anglie (strážce poslali na pevninu na vorech). Sovětský svaz obvinil Estonsko, že strážilo schválně špatně a nechalo Poláky upláchnout;

– smlouvy zřídily právo rozmístit sovětská vojska v Pobaltí. Zpočátku byla vojska z propagandistických důvodů přísně kontrolována a měla disciplínu;

– velice rychle se však objevily všude záminky pro tvrzení, že pobaltské země porušují smlouvu a chovají se nepřátelsky. Záminku si Sověti vytvořili i vůči Litvě, která jinak spolupracovala ochotně, protože dostala od Ruska část polského území se starým hlavním městem Vilnius. V červnu 1940 dostaly všechny tři země ultimátum do 10 hodin vyměnit vládu podle pokynů ruských poradců. Zajímavé je, že poradci byly osoby známé i jinak: Estonsko měl na starosti p. Ždanov, Lotyšsko p. Vyšinskij;

– nové vlády byly sestaveny většinou sice z levicových, ale ještě osobně čestných lidí, takže to vyvolalo ve společnosti euforii. Avšak tyto vlády obratem musely vyhlásit nové volby, které se konaly ve všech třech zemích v jeden den a ve všech byla připuštěna jen jedna kandidátka nově vzniklé strany – Strany pracujícího lidu. Když se pokusil někdo registrovat jinou kandidátní listinu, byly tyto seznamy využity jen jako seznamy nepřátel lidu;

– volby pak proběhly už v sovětské režii a nově zvolení poslanci byli donuceni požádat o připojení k Sovětskému svazu, přestože se jim do toho nechťelo. Zajímavým detailem je, že myšlenka připojení byla až do volebního dne tajná a mohlo jít maximálně o konspirační teorii:

Volbám ve všech třech zemích předcházela bezprecedentní a hlasitá předvolební propaganda. [...] přitom nepadlo ani slovo o připojení baltských zemí k Sovětskému svazu. Naopak, takové řeči byly přísně zakázané, a to dokonce do té míry, že těm, kdo něco takového naznačovali, hrozilo označení za nepřátele lidu.

Holt v pohnutých dobách bývá časový interval mezi konspirační teorií a povinným názorem někdy proklatě krátký...

Ještě bych si poznačil jeden bod, který mě zaujal: jednotlivé pobaltské státy mezi sebou ani s Finskem nijak nespolupracovaly, nekoordinovaly svůj postup ani se neinformovaly. Tím ulehčily práci strůjčům sovětské anexe.

Další informační rovinou knihy je její osud jako doklad finlandizace: i v roce 1941 vyšla sice finsky, ale pod pseudonymem a smyšleným nakladatelstvím ve Švédsku a ve Finsku byla po válce nedostupná. Ve Finsku vyšla poprvé až po pádu Sovětského svazu.

Muž na odvrácené straně Měsíce

Ondřej Neff začal na *Ultimu* pracovat už v někdy v osmdesátých letech – a uvnitř výsledného svazku, krásně dnes vázaného, jde o kapitolu osmnáctou o *Cestu sněžné smrti*. V následujících desetiletích Neff často dělal i ledacos jiného, respektive psal mnoho jináčího, a např. tady najdete kus románu *Ultimus*, ale jde již o verzi z roku 2009: <http://digineff.cz/ultimus-1>. Následuje další z variant: <https://digineff.cz/ultimus-2>. Je přitom dost zřejmé, že spisovatel, který je s to ofukávat téma a odkládat definitivní vznik díla takřka čtyřicet let, asi nebude v nitru zoufalec, který se komponováním odstavců zachraňuje od hrůz života. Ale je zajímavé, že právě tak nějak funguje představivost části literárních kritiků hlavního proudu. Hlavně podobné psaní zoufalců „z potřeby“ chápou někdy jako přední znak vysokého umění a v tom smyslu se i pídí po motivaci autora. Naštěstí ne všichni.

A ti, co *Ultimus* nečetli? Vnímají ho „jen“ jako část (SF) ghetta, kam nechodívají, a v lepším případě jej chápou jako pouhou knihu pro mládež. Je to bohužel určité nedorozumění...

Ultimem a kosmem i po Měsíci a „basou“ nás vedou osvědčení hrdinové Jakub Nedomý a – kyborg – Dědek Čučhák. Na odvrácené straně Luny se ti dva kamarádi střetnou se zločinnou Enigmou (nejen názvem připomíná bondovky) – a padnou do pastí, kterou jim podle všeho nastražil jejich starý známý Luigi Mantella. Jakub je, jak asi víte, lunárním starožitníkem, ale jako starožitnost si tady na Měsíci nesmíte představovat rozporcovaný stoleček ze známé Dahlovy povídky *Farářova záliba*, nýbrž třeba kus Apolla 13. Kuba a Dědek se navíc vypracovali v odborníky – na rozličné typy robotů a na vynálezy. Jsme o kousek v budoucnosti. A kdyby tomuhle páru vyšel jeho gigantický kšeft, zbohatl by.

Jenže je tu zrada, což těší čtenáře. Past se uzavírá, ti dva

Dokončení z předchozí strany

Knihy celkově není úchvatná, ale pro hlubšího zájemce o téma může být zajímavá hlavně autorskou perspektivou, která dodává dějům v pobaltských zemích ještě další, finskou dimenzi. Čtenář si uvědomí kontrast mezi Pobaltím a odlišnými rozhodnutími a osudem Finů. Jde přitom o krátký text, který jsem přečetl asi za tři hodiny.

První věta knihy: *Tři baltské země, Estonsko, Lotyšsko a Litva, jsou v povědomí našeho národa od léta 1940 obestřeny mrazivým, hrobovým tichem.*

Poslední věta: *A už sama ztráta svobody je hořké sousto i pro komunisty.*

Jára Mikovec

Goodreads: 80 % (ze 7 hodnocení)

Databáze knih: 84 % (ze 14 hodnocení)

byli trnem v oku nejenom četným mutantům a – kosmem se rozprostírající – organizaci Enigma. Z vězení se jim ale, řekněme to rovnou, povede pláchnout; překážek předtím překonávají milion. Zvlášť druhá část románu připomíná hollywoodský blockbuster – v nejlepším smyslu toho slova. Jde o scénář poutavého, akčního thráku, a když Neff něco líčí a popisuje, tak umně vizualizuje své představy – s obdivuhodnou zkratkou. Vše vidíme zřetelně. A dialogy? Jako z partesu. Taky a právě na nich se to hodně nese a vždycky je fajn, když autor pojme celou dlouhou sekvenci dobrodružné knihy jako honičku. A když není upjatý, ani moc vážný. A přitom prorok.

Umí si představit nejrozličnější technologie v jejich vývoji a vidí příčiny, proč budou – a už jsou – bržděny a blokovány, zakazovány, ostrakizovány a vkládány na seznamy černých listin. Chápe i to, kam může dojít korektnost a ústupky menšinám či zlu. Tuší, že pouť k rovnostářství bývá pouť do pekel.

Ultimus je z toho hlediska dystopií, i když ne antiutopií – a definici obou rozdílných pojmů si případně vyhledejme v knize $2 + 2 = 5$ od Olgy Pavlovy (2022).

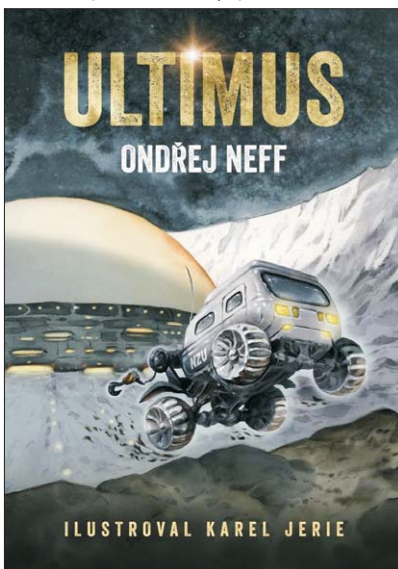
Za práva robotů se v *Ultimu* bije zručná aktivistka Perla, jejímž vykreslením autor možná nikoho nechtl urazit, ale... A sám a snad spolu s Asimovem neříkám, že i robot nemá mít práva, ale je to koneckonců robot – a my ho udělali – a v praxi má zůstat funkčním a člověku přínosným. A strojem. Nebo ne?

Ale jsme na Měsíci a pastí líčené na Kubu a spol. fungují i nefungují. Už let a přistání je malý horor a samo vězení se nachází „v chráněném režimu“. Kuba a Dědek dostávají rychle stopku ohledně volání ven. Tajemník Ultimu Dittrich je upozorněn, že jde o závažný přestupek proti zabezpečení. Nebýt slibného obřího honoráře, ještě by snad vzali roha.

Nebo ne? Spíš to vypadá, že už je pozdě. A přece – a jako zázrakem – unikají nástrahám. To je samozřejmě lehčí, když Dědek do jisté míry umí číst myšlenky... a když se kamarádi fakticky domlouvají telepaticky.

Muklové neboli izolanti mají povinně žluté helmy – a pod jejich vlivem dostatečně nevnímají nebezpečí. Představují se leda čísla, jsou podřízeni drilu a svá původní jména „nechali“ VENKU. U pásu demontují segmenty strojů i obdob dnešních strojů, což ale není procházka růžovým sadem. Komponenty se občas spolčí – a spontánně se prokomponují. Vznikne mašina, která je – snad – vhodná i na něco jiného, ale rozhodně umí rozdávat smrt. A taky ji rozdává. Dojde na masakr. I proto sem byli starožitníci vlákáni. Jako odborníci na ledacos tyto ataky možná vysvětlí. Či ne?

Pod rukama trestanců každopádně probíhá krácená gene-

Disaster formal

ze, či něco podobného. Jejím následkem vznikají „neorganické organizmy“. Jsou taky zbraněmi. Zdá se, že mukly likvidují s obzvláštní chutí. A co má být, že? Zločiny, pro které sem ti „nešťastníci“ byli uvrženi – a pro které makají –, jsou odporné a zrůdné.

Mimořádným údolostem se mezi odsouzenými říká „maso“. Vedení Ultimu to shora možná bere trochu flegmaticky, ale z ekonomického hlediska dochází ke ztrátám. Hry materiálu? Ale ne! Fragmenty jsou nakažlivé – a udělaly by zabijáka třeba z odstavené ledničky, když to přeženu; hned poté, co ji doplní patřičnými komponenty sebranými opodál. Ach, byli už jste někdy na šrotišti? Věřím. Jenže neobživlo. Tady se to děje. A cosi by udělalo vraha snad i z Miagiho motoru, jinak skvělého to vynálezu pomáhajícího k dobytí kosmu.

Podobně morbidní je podívání na – velrybě podobnou – Okumu. Oč se jedná? Je to běžová nestvůra. Láduje se povinně vegetací a její spodek v krvi uřezává vyčleněná skupina muklů. A ten spodek je – jako ve strašném snu – zdroj potravy! Nikdo se přitom neptá, zda Okuma netrpí. Protože by mohla. Má psychiku. Je to však i nějakých dvě stě tun vážící nestvůra – a vyprodukuje dvě tuny potravin denně. Šestnáct typů masa.

Ale restanci pořad nejsou pokorně pracujícími ovcemi – a občasné vzpory dle všeho podněcuje Enigma. Dochází také k „poloútekům“. To znamená útekům, kdy prchlí zmizeli v okolní pustině. Anebo snad...?

Kuba a Dědek by měli rozkrýt rovněž pozadí těchto skutečností – a Mantella je do Ultimu asi nastrčil taky proto. Taky proto, aby zjistili, proč Enigma s útky pomáhá. A fanatická, krutá aktivistka Perla (nešťtící se vraždit) sem přiletěla spolu s nimi a prahne „plně osvobodit autonomní entity“, které (jak připomíná) „ve všech parametrech převyšují lidi“. Vyznává Kodex. Na jeho základě by měli roboti žít v přátelství a míru s lidmi. Zní to dobře. Měli by žít rovnoprávně a bez toho, aby je lidstvo, jejich tvůrce, utiskovalo. Anebo snad má Kuba jiný názor? Je robotof?

Až fascinují se zdá, jak věrohodně autor předestírá šanci „datové náказы“ a na vznik zcela nových organizmů. Období buněk vytváří bloky a posléze specializované orgány. Výsledek vraždí, nebo je i jinak využitelný, a ze zdánlivě prostého úkolu neutralizovat toxické fragmenty se v knize stává nová válka světů. Jakub a jeho přítel ji neprojedou jen proto, že jsou sehraní. Znají se dlouho a tato jejich nová dobrodružství mají malou spojnici i s českým typem hrdiny – alias anti-supermanem. S člověkem skeptického spíš založení, který si nicméně poradí. Nakonec A nenechá se převálcovat. A lidstvo? Určitě se vyvíjí směrem ke kyborgizaci, a ač tomu někteří brání, technologie se nám budou čím dál hloub vplouvat pod kůži a pod kosti. Až nás prodchnou. Člověk bude víc než zpola umělý a doplněn vysoce funkčně. Nebude mu to přitom vůbec vadit. To vše začíná platit i ve velkém – a technologie prostupující tělo nakonec zůstanou samozřejmostí. A třeba ani nebude válek, ale nad románem *Ultimus* nás naštěstí nenapadá slovo „neškodnost“. A dobře tomu. Bez prašticích nervů a dostatku mrtvých by totiž v knize občas mohla nastat prodleva.

Nuda ale nikdy. Hu!

Ivo Fencel

O. Neff: Ultimus, Mystery Press, 2021, il. Karel Jerie, 384 str.

Požár v Hřensku stále ještě doutná. V tuto chvíli, kdy moji glasu čtete, se nám ve zpětném zrcátku pohledu na minulý týden noří z kouře a mlhy dva monumenty, které se trvaleji zapíší do paměti. Je to ohněm a dýmem nezasažená Pravčická brána, chvála bohu, že to s ní tak dobře dopadlo. Druhý monument je premiér Petr Fiala v saku.

Kdybychom shromáždili všechny písemné i verbální výpovědi na téma „premiérovo sako v Hřensku“, vydaly by na svazek o tloušťce bible. I toto moje rozmlouvání do toho spadá. Pokusím se, aby bylo aspoň trochu produktivní.

O důležitosti osobní asistence státní osobnosti na místě neštěstí ví svoje královna Alžběta už od roku 1966. Tehdy se zdráhala překážet při záchranných pracích po sesuvu důlní výsypky ve velšském Aberfanu a mrzí ji to dodnes. Zkrátka, má se za to a je to tak správné, že u neštěstí národního rozsahu má lídr asistovat: přidá údolosti na vážnosti. Nikdo nečeká, že padne lopatu nebo hadici. Čeká se od něho uznání a vzpruha a tak je to správné.

Ted' k té produktivnosti mého příspěvku. Ve společenském styku existuje cosi, čemu se říká dress code neboli kodex oblékání. Bývá to na pozvánkách, když je tam napsáno white tie, jde opravdu do tuhého, protože to znamená povinný frak.

Stupňů je oficiálně třináct, obvykle jde o business formal, v podstatě jde o pánský tmavý oblek a jeho dámskou obdobu. Příjemnější je business casual, nejčastěji volnější sako a džíny, vše bez kravaty, dámy nosí halenku a sukně po kolena. Tento dress code ale postrádá položku disaster formal, tedy oblek pro návštěvu katastrofy.

Fiala dostal za sako v Hřensku kartáč. Je tomu ale dvacet let, co tehdejší ministr vnitra Stanislav Gross asistoval při povodních ve vojenských maskáčích. Dostal za to taky kartáč. Jaké je tedy vhodné oblečení pro návštěvu místa neštěstí celonárodního významu, pokud se shodneme na nezbytnosti návštěvy politického lídra? Rozstřel mezi premiérským sakem a parašutistickými maskáči je široký. Autoritativně by mohl vysvětlit oblečení typu disaster formal specialista na etiketu Ladislav Špaček.

Jako laik bych navrhol a hlasoval pro džíny a bundu. Původně pracovní kalhoty amerických zlatokopů se v ušlechtilé formě propracovaly do kategorie business formal. No a bunda je stejně univerzální. Proto radím, zaveďte dress code disaster formal, džíny a bundu, a bude pokoj.

Nebude. Remcat se bude stejně. Ne oblek, ale remcání, to je, oč tu běží, a bude tomu tak napořád.

Ondřej Neff

Autor je vydavatel internetového deníku Neviditelný pes

Odposlechnuto

Je žádoucí armádu budovat tak, aby dokázala s co nejmenšími škodami přežít i nějakou budoucí vládu, kde ministryní obrany bude nějaké modrovlasé Alžbětko či Evzenko – a kde bude hlavní prioritou obranné politiky genderové sjednocení záchodků v budově generálního štábu, zatímco na *toxicky maskulinní aktivity*, jako je výcvik se bude kašlat.

Marian Kechlibar (o nákupu F-35)

Pán z Prahy, horor na námět Mnichova 1938

V roce 1970 vyšel v nakladatelství Orbis výběr světových hororů pod názvem Lupiči mrtvol. Hrůzostrašné povídky vybral a uvedl Jan Zábrana. A měl z čeho vybírat, neboť jeho slovy „s *horroru se roztrhl pytel*“. Rostoucí zájem o literární horor a specifika žánru Zábrana rozebral ve svém úvodním textu *Rozkoš z hrůzy*. Výběr spočívá na osvědčených mistrech hororu a také známých autorech, v jejichž díle se děs a hrůza vyskytují zřídka. Jako jediná výjimka se tehdy do výběru dostala povídka *Pán z Prahy* od Stephena Grendona. Slovy autora antologie, který povídku převzal z poválečného magazínu, v němž chyběly jakékoli bližší údaje o spisovateli, byl Stephen Grendon „*jediný z našich autorů, o nichž nevíme vůbec nic*“. Nepatří mezi „*velké muže žánru*“. Nicméně Zábrana Grendonovu povídku oceňuje. Uvažuje, že se může jednat o „*náhodný úspěch amatéra, zkoušejícího své síly v oblasti horroru, nebo zkušeného autora – jednoho z těch stovek neznámých, jejichž práce jsou roztroušeny po časopisech a kteří nikdy nevyniknou, nikdy na sebe neupozorní natolik, aby jejich jméno stálo komukoliv za zapamatování*“.

Grendonova povídka je situována do Prahy do doby krátce po Mnichovské dohodě. Z Londýna se přes kanál na kontinent vydává Simon Dekrugh, aby z Prahy, kterou „*ti zatracení Němci stejně brzo dostanou*“, odvezl relikvii z 12. století – zlatý řetěz s čtyřhrannou destičkou posázenou drahokamy. V jednom pražském kostele vnikne do hrobky a věc vyzvedne z kamenné rakve, v níž se relikvie nachází mezi kostmi. V hrobce je pohřben Septimus Halos, o němž se říká, že měl magickou moc. Farář, s nímž se Dekrugh v kostele setkal, ho upozornil na pečeť s kletbou. Nijak tomu nevěnoval pozornost, nezajímal se o to, co mu farář četl, a když byl v kostele sám, hrob vyloupil. Po návratu do Londýna, kam věc přivezl zašitou v podšívce kufru, si ji s přítelem prohlíží. Je na ní latinský nápis „*Co je moje, patří jen mně*“. Věc nepřivezl pro sebe. Do Prahy se vydal z podnětu svého klienta, kterému zítra věc předá a dostane za ni štědrě zapláceno. Ještě téže noci přijíždí do Londýna pán zahalený v starodávném plášti. Tvář má omtanou šálou, na hlavě klobouk. Taxikář, který ho ze stanice metra odváží na adresu Simona Dekrugha, pasažéra informuje, že Dekrugh je na kontinentě. Ví to, protože bratranec jeho ženy Maxon u něho pracuje. Doma asi nebude, ledaže by přijel dnes večer. Cestující zaplatil velkou mincí, kterou si taxikář ve tmě nemohl prohlédnout. Pán v plášti dlouho zvoní. Pan Dekrugh spí, říká mu Maxon, právě se vrátil z dlouhé cesty. Noční host žádá, aby Dekrugha vzbudil. „*Řekněte mu, že by s ním rád mluvil pán z Prahy*“, odpovídá na otázku, koho má ohlásit.

Ráno je Dekrugh mrtvý. Maxon je podroben takovému výslechu inspektora ze Scotland Yardu, že z toho dostane šok. Je však jasné, že se smrtí svého zaměstnavatele nemá nic spo-

lečného. Dekrugh byl uškrten párem rukou tvrdých jako kost a kousek kosti posledního článku ukazováčku mu uvízl na krku. Scotland Yard se vydal ve stopách pána v plášti a sledoval jeho cestu až do nastoupení do rychlíku na kontinent. Mohl to být německý agent? Nic přesnějšího se nezjistilo. Taxikář, který se o Dekrughově smrti dozvěděl z ranního rozhlasového vysílání, zrovna počítal denní tržbu a mezi mincemi našel jednu zvláštní. Podle numismatika to byla nesmírná vzácnost – mince z 12. století z Čech.

Příběh je precizně gradován. Pražské reálie jsou matné, soustředěné na kostelní zákoutí a hlubinu vzdálených staletí. Tajemná minulost se prolíná s aktuálním vysíláním zpráv BBC. Právě skončila jednání v Mnichově. Ze země, která bude brzy pohlcena válečnými událostmi, se má odvézt jakási stará relikvie. Jde o záchranu, nebo o krádež? Postava „pána z Prahy“, který si pro věc přijde, má slovy Zábrany „*pořádnou, leč snesitelnou dávku záhrobní odpudivosti, soustředěnou hlavně do čichových vjemů, která – jak už bylo řečeno v předmluvě – není v hororu k zahození, pokud nepřekročí jistou míru*“.

Zbývá ještě osobnost autora příběhu, kterého Jan Zábrana v roce 1970 považoval za neznámého. Za literárním jménem Stephen Grendon se skrývá americký spisovatel August William Derleth (* 24. 2. 1909 Sauk City, Wisconsin, USA; † 4. 7. 1971 Sauk City, Wisconsin, USA). Je autorem více než 150 povídek a 100 knih. Zde je jeho portrét.

Aleš Uhlíř / Neviditelný pes

Pozn. redakce: Něco málo dalšího najdete na:

<https://www.legie.info/autor/6616-august-william-derleth>

Odposlechnuto

Západ si podkopává postavení svým současným sebe mrskáckým šílenstvím. Je jistě dobré, že na rozdíl od Ruska je možné kriticky hodnotit vlastní minulost, ale těžko bude někdo bojovat za stát, jehož celé dějiny jsou podle moderních věro- zvěstí čiré zlo (a to se nyní díky kritické rasové teorii učí američtí studenti na řadě škol). Každý národ totiž potřebuje hrdiny a mýty – alespoň pokud chceme, aby z něj nějaké hrdinové ještě někdy vzešli. Ale pokud dnes porovnáme náborové video ruské a americké armády, a v první vidíme ostré hochy, jak rozbíjejí rukama cihly, a v druhém dvě kreslené lesbičky, které se potkaly na pridu a vychovávají holčičku, ze které se stane operátorka raket, může to leckoho donutit k zamyšlení, zda tu někdo nemá z evolučního hlediska navrch... Je to samozřejmě jen dojem, protože všechny socio-ekonomické ukazatele Ruska (doba dožití, potratovost, rozvodovost, zločinnost, natalita) jsou horší než v USA, ale i dojem je důležitý. Mocnost má vzbuzovat respekt nebo strach, ne posměch... **Matyáš Zrno**

Petr Charvát: Příběhy dávného času Staré pověsti české dnes

Pan Charvát je mým oblíbeným autorem v oblasti raného středověku v českých zemích. Když jsem o neděli zašel s dítkem o víkend do knihkupectví a viděl jsem na pyramidě u vstupu novou knihu p. Charváta, bylo jasné, čím si udělám radost.

Pan Charvát se zabývá s oblibou obdobím nejrannějšího středověku, tj. 6. až 8. století, které má tu vlastnost, že nikde v Evropě zrovna neoplývá dochovanými informacemi a u nás už není o něm známo prakticky vůbec nic. Případné hypotézy o konkrétních dění v českých zemích tedy nelze sice nijak prokázat, ale na druhou stranu je nelze ani vyvrátit.

Zůstává však obdobím celkem zajímavým, protože pro zvědavého člověka je logické chtít vědět, jak se stalo, že namísto Markomanů z doby římské se tu po pár stoletích vynořili z temnoty Čechové. Pan Charvát s oblibou poukazuje na relativní zvláštnosti rané české státnosti: sice jde o několik okolností, které odjakživa byly pro všechny samozřejmé, ale v mezinárodním srovnání jinde samozřejmě zdaleka být nemusely. Jednak jde o sídlo moci vždy jen na Hradě v Praze (s drobným doplňkem v podobě Vyšehradu) a jednak třeba i nikým nezpochybnovaný nárok vládnoucího rodu na knižecí stolec.

Opakují se témata, která jsem četl už v předchozích Charvátových textech: jde hlavně o ztotožnění postavy p. Kroka z českých pověstí s historicky doloženou osobou – velitelem císařské osobní stráže p. Crocem, který byl v Anglii přítomen prohlášení p. Konstantina císařem.

Pan Charvát se snaží popsat všechny podstatné vlivy temného období raného středověku, z nichž mohla být nakonec poskládána česká populace, jakož i mýty rané české státnosti. Mezi ně patří právě z Bavorska vlivy alamanské, k nimž náleží i pan Croc. Velkou váhu dává germánským Langobardům, kteří se v Čechách zastavili cestou ze severu na jih, kde skončili v dnešní Itálii a část z nich se možná z Itálie zase vrátila do Čech.

Dobrý komentář má jeden čtenář na Databázi knih, že je však na pováženu, proč zrovna p. Charvát vůbec v knize neuvádí nedávný nález germánské runy na jižní Moravě, který by se navíc do jeho teorií mohl výtečně hodit.

Langobardským vlivům připisuje p. Charvát původ jmen nejstarších českých knížat – počínaje Přemyslem a dále i těch dalších mýtických českých panovníků, kteří mají ve jménu složku -mysl, tzn. Nezamysl a Křesomysl. Koncovku -mysl označují za jinak v češtině i jinde ve slovanských jazycích neobvyklou pro jména. Nejstarší dochovaná jména mívají koncovku -gast, soupis českých místních mocných mužů, kteří jednali s říšskými zástupci roku 872, pak už má jména tvořená se složkou -slav. Složku -mysl přikládá kniha inspiraci nebo paralelnímu vzniku s obdobným seznamem mytických vládců,

kteří mají Langobardi; mezi langobardská mýtická knížata patří mj. p. Lethhug, Gildahug a Godahug. Složka -hug je prý jedinečná i v germánském prostředí právě pro Langobardy a má význam „smysl, rozum, paměť“. Paralela s naším -myslem tedy vypadá naprosto jako možná.

Stále zábavné jsou i spekulace p. Charváta o mithrianismu v Čechách, který zde měla zavést v konečné fázi své existence avarská vládnoucí vrstva, která měla konexe až do mithrianistického Íránu. Čeští vládci odjakživa používali pečetní formulí „mír svatého Václava v rukou knižete XY“, přičemž „mír“ je údajně p. Mithra, jak byl vyslovován v Íránu, a dle p. Charváta by takto popisoval svou legitimitu každý správný mithrianistický vládce, tedy i naši Přemyslovci. Nám neznámí staří předci p. Bořivoje tak dle této hypotézy převzali na místě, kde později vznikl Hrad, v mithrianistickém rituálu vládu nad Čechami, a tím byla založena jejich nikdy nezpochybnovaná vláda v kotlině. Původně ovládali jen Prahu a okolí, ve zbytku Čech snad existovalo několik obcí (dříve se mluvilo o kmenech), které se původně nepovažovaly za Čechy, ale po ovládnutí prvními doloženými Přemyslovci převzali všichni obyvatelé název „Čechové“ pro sebe za vlastní.

Kniha je stručná a poutavá. Ať už má konkrétní čtenář jakoukoliv míru důvěry k těm teoriím, může ocenit přehled nejnovějších archeologických nálezů, které ukazují zajímavé mezinárodní, až mezikontinentální styky obyvatel Čech v době temného raného středověku: s oblastí antického Středomoří, samozřejmě s Avary, s Íránem, se Skandinávií, ale i s irskou misíí.

Čtenář dostane též příležitost znovu ocenit práci p. Kosmy, který zápisem vladařského rodového kultu tvořeného starými pověstmi českými postavil kulturní základ české státnosti, která sice není z nejpevnějších, ani nejúžasnějších, ale tak nějak stále odmítá definitivně zmizet.

Kriticky se patří zmínit (vedle informace o moravské runě) občasná neuspořádanost textu a sazby: při kritické redakci by mělo být odstraněno opakování stejných tvrzení. Najde se tu a tam i překlep, či dokonce jedno úplně vyměněné slovo – jako by to autor psal na mobilu jako sms. Též si nejsem jistý, jestli je dobrá knižní etiketa dát do nadpisu tři otazníky za sebou „???“.

Knihu však celkově doporučuji, i když v detailech působí poněkud ADHD.

První věta knihy: *Badatelská pojednání o jakémkoli tématu začínají zpravidla přehledem o tom, kdo a kdy již o něm v minulosti psal.*

Poslední věta: *Málokterému intelektuálovi se něco takového podaří.*

Jára Mikovec

Časem s vědou - srpen

● velkých činech vědy, techniky a medicíny

Takřka celý rok 1807 zakladatel a první direktor dnešního ČVUT František Josef Gerstner důkladně chodil, měřil a počítal, měl totiž zhodnotit pradávnu, od Karla IV. zděděnou ideu plavebního kanálu mezi Dunajem a Vltavou. Jeho verdikt zněl: **neréálné**. Výškový rozdíl mezi Lincem a Vyšším Brodem byl totiž tak velký, že by bylo třeba postavit 243 nákladních zdymadel. Jejich proplutí by trvalo přes 50 hodin, šestkrát déle než přeprava po silnici.

Jako tvořivý technik však pan profesor současně s odsudkem nabídl schůdnější řešení – na zasedání České hydrotechnické společnosti, jejímž byl technickým ředitelem, koncem března 1808 místo cesty vodní navrhuje v Evropě dosud nevídanou „železnou silnici“, po které se budou prohánět koňská spřežení, přičemž kůň měl po kolejích utáhnout desetkrát víc než na běžných cestách. U Vyššího Brodu by se náklad z vozů od Rakous přeložil do lodí a pokračoval do Prahy po Vltavě, jejíž koryto by se předtím náležitě prohloubilo... Monarchie však byla vyčerpaná napoleonskými válkami, a tak českobudějovická obchodní a živnostenská komora žádost o povolení přípravných prací zamítla.

Muselo uplynout ještě dvanáct let, než doba dozrála a mělo smysl zažádat znova. V roce 1819 totiž Rakousko uzavřelo s okolními státy dohodu o svobodné labské plavbě, v níž se zavázalo spojit Labe a Dunaj vodním kanálem nebo železnicí. Gerstnerovi už bylo přes šedesát, a tak věc předal svému synovi Františku Antonínovi, profesorovi praktické geometrie a zeměměřičství na polytechnice ve Vídni. Ten se napřed vypravil na zkušenou do Anglie. Tam tehdy železné koleje sloužily hlavně v dolech a občas už na nich byl i parní pohon. Poté, co zkoušky prokázaly, že na železnici koně utáhnou nikoli desetkrát, nýbrž nejméně 13krát víc než na silnici, obdržel Gerstner junior počátkem září 1824 privilegium na dopravu zboží, avšak nezakazující přepravu osob. To za pár měsíců dostoupil čerstvě založené *C. k. první soukromé akciové rakouské železniční společnosti* (když předtím selhala jeho snaha, aby stavbu financoval erár). Koncem července 1825 se – za účasti až 6000 lidí a 1000 koní – začíná stavět. Asi není žádným překvapením, že veřejnost se stavbou coby novotou nesouhlasila. Cena vykoupených pozemků byla pro původní majitele nevýhodná a k tomu přišli o ne vždy zcela legální příjmy kolem přepravy zboží starým formanským způsobem.

Za tři roky trať dosáhla z Českých Budějovic do Kerschbaumu (po česku Třešňovice) na rozvodí Vltavy a Dunaje. Tento první úsek začal oficiálně fungovat 30. září 1828.

Jakkoli plánem koňská, Ostrovy načichlý Gerstner junior ji stavěl s perspektivou parního pohonu. Jako první na světě přitom uplatnil princip, že zachování již dosažené nadmořské výšky má přednost před snahou o co nejkratší uraženou dráhu.

Akcionáře však zajímalo jediné – co nejnižší náklady... Handrkováním znechucený stavitel se dalšího vedení projektu vzdává (a posléze odchází stavět parní železnice do Ruska). Plán rakouského úseku je přepracován.

Dokončení se ujal Matthias Schönerer, rakouský žák obou Gerstnerů. Ten mimo jiné opustil revoluční zásadu neztrácet už nastoupanou výšku a nechal železnici kopírovat terén, což ovšem zmnožilo stoupání, vyžadovalo víc koní do spřežení a zhatilo perspektivu páry.

21. července 1832 se po kolejích sveze císařpán František II. Čtyři dny poté Gerstner otec umírá a hned týden nato, **1. srpna 1832**, oficiálně zahajuje provoz *první železnice s pravidelnou dopravou na Kontinentě*. Má rozchod 1106 mm, zapřežení koně (jeden nebo více za sebou) chodí mezi kolejnicemi. Na délce necelých 129 kilometrů s maximálním převýšením 328 metrů a s deseti zastávkami obsahuje 52 strážních domků a přes 200 dřevěných mostků (nemluvě o několika kamenných).

Dráha měla k dispozici až 800 koní, 760 nákladních a 70 osobních vozů pro 6–24 cestujících. Vozila hlavně sůl z rakouské Solné komory; z Budějovic na sever sůl pokračovala hlavně po Vltavě a pak labmo. Nákladní vlaky, takzvané *transporty*, jezdily krokem, osobní zvané po anglicku *trainy* poklusem.

Osobáky z obou konečných vyjížděly v pět ráno, v Kerschbaumu uprostřed se po polední míjely (s hodinou na oběd). Jezdilo se pouze od dubna do října, přeprava z konečné na konečnou trvala okolo čtrnácti hodin (včetně oběda a pěti průběžných přepřažení). Jízdenka stála 3 zlaté v první třídě a 2 zlaté ve druhé (zednický mistr si tehdy vydělal asi zlatku za den).

Spřežení nákladní jezdila víckrát denně, jeden kůň tahal zhruba čtyři tony. Cesta trvala tři dny.

Čtyřnozí tahouni tu vydrželi do jara 1870, kdy se trať začala přestavovat na parní. Na spodek českého úseku prakticky nebylo třeba sáhnout, jen svršek se musel zesílit na větší hmotnost souprav, a tak tudy vlaky mohly jezdit od září 1872. Rakouská část se musela stavět znova, fungovat začala koncem roku 1873.

V českých zemích věru nemáme příliš mnoho technických prvenství světové třídy, natož takhle sympatických. Na českobudějovickou koňku ale můžeme být hrdí. **František Houdek**

Odposlechnuto

Lavrovova komunikace je zajímavou ukázkou rozpolcenosti. Během své půlstoletí trvajících diplomatické kariéry, od diplomata při OSN v New Yorku až po ministerstvo zahraničí, se naučil, že nejlepší reakce na kritiku je obviňovat ostatní z fóbii, protože to v západním světě funguje. Zároveň se, tak trochu nedopatřením, ocitl jako ministr zahraničí Ruska v době, kdy s mimořádně agresivní rétorikou rozpoutalo největší útočnou válku v Evropě od roku 1945. A tak Sergej mezi těmi dvěma světy porůznu těká a výsledek je takový úsměvný. Chvilí Čingischán, chvilí fňukna trudeauovského typu, které spletli přiřazený gender a mléko do kávy nebylo sójové. Představte si Ribbentropa, jak za války objíždí summity a všude si stěžuje na germanofóbie.

Lucie Sulovská

Ad astra

Třeštění letitého popularizátora 117

Počátkem září 1951 proběhla v Kodani mezinárodní konference o dětské obrně. Sešlo se tolik specialistů, že mezi nimi nutně museli být i její skrytí přenašeči. O necelý rok později jediná městská nemocnice pro infekční choroby praská ve švech.

Při závažném průběhu obrny nastane dočasné ochrnutí dýchacích nervů a pacient se pomalu zadusí. Proto hlavní lékař špitálu přibral do poradního týmu i anesteziologa, aby se pokusil najít účinný a co možná dostupný způsob umělého dýchání. Moc si od toho nesliboval, ale měl s volbou štěstí: Nový člen Björn Ibsen byl lékař s technickou fantazií a měl hlavu otevřenou novotám. Vyšel z toho, že smrt nenastává působením viru, ale tím, že paralyzované plicé nedodávají mozku dost kyslíku. Bylo tedy třeba pacienta především ubránit před udušením a tím mu dát čas na uzdravení.

Doktor Ibsen navrhl revoluční řešení: Nařízne se průdušnice a otvorem v ní se bude vzduch do plic vhánět ručně.

Dne 27. srpna 1952 lékař vybral na zkoušku dvanáctiletou holčičku. Lapala po dechu, celá promodralá z nedostatku vzduchu... Chirurg jí otevřel průdušnici a zavedl do ní rourku napojenou na jednocestný ventilační vak. Dýchací cesty však svírala křeč, vzduch nemohl projít. Dítě umíralo. Přítomní kolegové, přizvaní jako svědkové, začali rozpačitě odcházet. Ibsen se však nevzdal. Vstříkl dívce sedativum, které staženou průdušnici uvolnilo. Potom znovu jemně zmáčkl vak... Když se svědkové vrátili, dívka pasivně dýchala!

Vzápětí se u postelí objevily stlačovací gumové vaky s trubičkou zaústěnou do krku pacientů. Zástupy mediků a zřejmě i proškolených laiků pak ve čtyřech denních směnách ručně vhánějí do nehybných plic vzduch. Tou dobou s nemocnými dýchá celá Kodaň – ruku k dílu tu přiložilo celkem 1500 lidí, kteří za půl roku epidemie propumpovali dohromady 165 000 hodin! Původně devadesátiprocentní úmrtnost klesla skoro čtyřikrát.

Umělá ventilace plic se od té doby stala základem péče o těžce nemocné, vlastně právě tady a teď se zrodila představa dnešní „jipky“, jednotky intenzivní péče. A 27. srpen se mezi anesteziology slaví jako *Den Björna Ibsena*.

„Kodaňské pumpování“, ten záprah davů k dobrovolnému společnému zápasu se smrtí, mi připomněl knižičku *Hvězdné hodiny lidstva*, kterou před necelými sto lety napsal rakouský literát Stefan Zweig. Popsal v ní dvanáct událostí, na které bychom mohli být pyšní. Inu, k jeho nominacím lze vznést nejednu námitku, koneckonců šlo o subjektivní umělecký, nikoli objektivní vědecký výběr, nicméně vnučly mi otázku, jaký počin si zaslouží titul „hvězdná hodina lidstva“? Co může být příčinou „hvězdnosti“? Obětování pro ušlechtilou ideu? Vzdělání a vědecké poznání? Technický výkon? Umělecké dílo? Politická událost? Jak široký dopad musí mít? Jakou tu hraje roli náhoda? Jakou rozum? Cit? Může to být vynucený akt (kodaňské pumpování), nebo jen spontánní „volná tvorba“? Volit lze ovšem pouze z událostí známých a nepochybně příkrášených – a já jsem přesvědčen, že mnohé závažné HHL se vůbec ne-

dostaly na veřejnost. Navíc každý pozemšťan vyzývá něco jiného, jeden se chce zdokonalovat ve snášenlivé rozmanitosti, druhý dychtí zadupat každého, kdo smýšlí jinak...

Globální a bezesporná HHL neexistuje. S tímto vědomím nabízím svoje tipy (a zvu každého, nechť si pohledá vlastní):

Obětování: Vedle upálení Mistra Jana či sebeupálení Jana Palacha například riskantní pokusy lékařů, objevitelů a vynálezců na sobě. Věda: Pasteurův objev imunizace proti infekčním chorobám z podzimu 1879 je podle mě nejprospěšnější čin vůbec. („Louis Pasteur dobyl svět a jeho sláva nestála ani slzu,“ konstatoval jeho kolega Émile Duclaux.) Líbí se mi taky Thaletova předpověď zatmění Slunce 28. května 585 př. n. l., která se pokládá za zrod vědy.

Technika: První obeplutí zeměkoule (Magalhães a Elcano 1519–22). Přistání prvních lidí na Měsíci 20. července 1969.

Umění: Triumfální premiéra Dvořákovy *Symfonie z Nového světa* v newyorské Carnegie Hall 16. prosince 1893. Právě Novosvětskou měl s sebou Neil Armstrong na Měsíci.

Společnost: První americká ústava ze 17. září 1787 ve své době obrovský pokrok.

Moje srdeční HHL je ale ještě jiná: Když Vilém I. Oranžský nabídl občanům Leidenu, že jim za hrdinný boj proti španělské nadvládě zruší daně, odpověděli: „Daně nechte být, dejte nám univerzitu!“ Tak vznikla roku 1575 nejstarší univerzita v Holandsku.

To je všechno hezké, ale nenašel by se novější příklad? Termoderní elektrárny nemáme, medicínu na rakovinu taky ne, let na Mars v nedohlednu. Nabízí se zhroutil komunismu v Evropě koncem 80. let, ale jak se ukazuje, jeho skutečný přínos ukáže teprve budoucnost.

Příznejme si: Lidstvo jako pospolitost se společným cílem nikdy nefungovalo a je mu to cizí. Na Zemi vládou lokální zájmy, od ambiciózních jedinců k národům, věroukám, korporacím, zájmy prvotně zformované evolucí a v dnešním stále složitějším světě moderované asi hlavně záplavou mis- a dez-informací.

Aktuálních *hvězdných hodin* se tedy nedostává. Zato *hanebných hodin lidstva* by se i v našem věku našlo hned několik...

František Houdek

Odposlechnuto

Slovensko je jediný stát na světě, který nemá žádnou násilnou trestnou činnost v metru.

NYX

To nejdůležitější ve škole se děje o přestávkách. Hlavně to ale, prosím vás, neříkejte učitelům a teoretikům vzdělávání.

evoluční biolog Jan Zrzavý

Takhle naštvaní na republikány nebyli demokraté od doby, kdy jim osvobodili otroky.

komentář k rozhodnutí Nejvyššího soudu zrušit federální zákon o potrtech

Elektromobil do každé domácnosti!

V minulém Interkomu vyjadřuje Grobenius obavy, jak to dopadne, když se od roku 2035 už v EU nebudou prodávat nová osobní auta se spalovacími motory. Představuje tu své temné vize budoucnosti, kde lidé budou muset nakonec přestat jezdit auty. Vidím to o dost jinak.

Myslím si, že my scifisté bychom měli jednak využívat svoji bujnou fantazii a jednak se pít po zdrojích informací, které nám umožní si představovat různé scénáře budoucnosti. A zajímat se nejen o to, že něco údajně nepůjde, ale i o to, jak by to jít mohlo – obzvlášť když příslušná technologická řešení již existují, třebaže se nás fosilní (nejen v jednom smyslu fosilní) a jaderná lobby snaží přesvědčit o opaku.

V tomhle případě bych to sama nesvedla, ale mám k dispozici zajímavý pramen, ba přímo studnici kompetentních informací. Jelikož jsem právě dokončila sestavování Encyklopedie soběstačnosti 3 (vyšla v těchto dnech), seznámila jsem se s prognózami jednoho z jejích autorů, Petra Vermouzka. Asi ho neznáte, zatím o energetice psal spíš do šuplíku, ale je autorem učebnic o počítačích a digitální fotografii. Má úžasný rozhled a energicky hájí vize budoucnosti založené na obnovitelných zdrojích. Pozoruhodné je, že je mu asi pětasedmdesát let, ale po celý život byl zřejmě takové „enfant terrible“ a mentálně se pohyboval daleko před svou dobou, ať to bylo za socialismu nebo dnes. Přitom to není žádný ekolog, spíš technooptimista.

Takže co na Grobeniovy námitky a otázky říká Petr Vermouzek:

1) Kde se vezme potřebná elektrická energie, zvlášť když ještě ke všemu zavřeme jaderné elektrárny? A jak bychom u obnovitelných zdrojů, jako je vítr, vyrovnávali výkyvy v jejich výkonech?

Cena elektřiny z obnovitelných zdrojů nemusí být vyšší než z konvenčních zdrojů, naopak. Jde spíš o to, abychom tyto zdroje zvládli během několika let vybudovat. A je pravda, že obnovitelné zdroje, konkrétně slunce a vítr, vnášejí do sítě velké výkyvy.

Klíč k tomu všemu je v budování menších decentralizovaných elektráren, řízených chytrou sítí. V podmínkách ČR je nejlepším zdrojem elektřiny slunce (fotovoltaika), vítr jen ve vyšších polohách, a protože v zimě dost slunce nemáme, bude to třeba doplnit kogeneračním spalováním biomasy nebo bioplynkami – což je pořád lepší než fosilní paliva, protože ve vzduchu koluje pořád stejný uhlík a nedostává se do něj další uhlík z hloubi země. Důležitým bonusem je nezávislost na vzdálených zdrojích v zemích, jako je Rusko.

V současnosti u nás platí úplně špatně nastavená pravidla pro výkup fotovoltaické (nebo jinak podomácku získané) elektřiny, takže se nevyplácí pouštět vyrobené přebytky do sítě. Správně by vše měly řídit moderní decentralizované chytré sítě (Smart Grids), které jsou dnes již po technologické stránce vyvinuté a existují možnosti, jak je poměrně svižně, během pár let, uvést do provozu. Je to ovšem proti zájmům velkých energetických molochů. Smart Grids ve spojení s bateriovou aku-

mulací umožňují využívání malých alternativních zdrojů, efektivní vyrovnávání sítě i spravedlivé účtování (pro domácnosti budou platit stejné podmínky jako pro jadernou elektrárnu). K větší stabilitě energetických systémů přispěje diverzifikace zdrojů energie (slunce, voda, vítr, biomasa), a také mezinárodní spolupráce (například v Německu fouká víc než u nás, ale u nás zase víc svítí slunce apod.).

Dobrou cestou může být zakládání nebo spíš obnovování místních elektrárenských družstev, která u nás byla rozšířená v první půlce 20. století.

Co se týče nákladů, pokles ceny fotovoltaických panelů vypadá takhle:

1990 – cena se dostala pod hranici 10 \$/watt

2005 – kolem 5 \$/watt

současnost – kolem 0,4 \$/watt

Také baterie umožňující akumulaci vyrobené elektřiny jsou čím dál levnější, vývoj jejich cen v \$ za kWh vypadá takto:

2010: 1183 \$/kWh

2015: 381 \$/kWh

2022: 132 \$/kWh

2035: i kdyby se pokles zpomalil, pořád budou baterie stát nejvýš polovinu toho co dnes – a tady máme odpověď na jednu z dalších otázek, totiž zda budou elektromobily dostupné jen bohatým. Dá se předpokládat, že v roce 2035 už budou jejich ceny vyrovnané s cenami „spalováků“, přitom jejich provoz bude (a už dnes je) mnohem levnější. Také se dá očekávat, že baterie budou mít mnohem lepší vlastnosti (více toho dokáží naakumulovat).

K otázce, zda je třeba budovat další jaderné elektrárny, Petr Vermouzek říká, že vybudování popsaných lokálních zdrojů elektřiny by přišlo levněji a bylo by mnohem rychlejší (a bezpečnější) než budování dalších jaderných elektráren. Uvádí, že co se týče vstupního kapitálu, bylo by možné prostředky získané dražbou uhlíkových povolenek (v ČR asi 70 miliard/rok) a podporu EU (desítky miliard/rok) využít k úvěrování výstavby decentralizované energetiky s akumulací a úvěr splácet jejím výnosem. Tak by šlo během 10-15 let pokrýt většinu spotřeby celé ČR. Naproti tomu nový blok jaderné elektrárny se bude stavět asi 20 let a pokryje jen zhruba 10 % naší spotřeby.

2) Jak dostaneme elektřinu do aut? Není realistické, abychom místo benzínů měli k dispozici srovnatelnou síť rychlonabíjecích stanic.

Dnešní elektromobily mají opravdu zatím omezený dojezd a síť dobíjecích stanic je poměrně řídká. Ale pro elektromobilitu bude potřeba přijmout trochu jiný model „krmení“ aut, než na jaký jsme zvyklí.

Tak především většina aut v ČR jezdí pravidelně jen na krátké vzdálenosti a ročně najedou jen kolem 10 000 km. Na to postačí dobíjení přes noc u běžné zásuvky – kdo má rodinný domek s garáží, má vystaráno, kdo ne, použije na parkovišti wall-box – „chytrou krabičku“. Ty nejsou drahé, dnes stojí jedna asi

20 000 Kč a s postupem technologií a zvyšujícím se počtem vyráběných wallboxů budou levnější; vybudování sítě wallboxů na parkovištích u bytových domů není nic složitého, srovnala bych to třeba s výměnou starého vodovodu nebo starého elektrického vedení za nové, spíš to bude míň náročné. Provádět to mohou jak obce, tak třeba společenství vlastníků domů.

➔ Pouze když pojedeme někam daleko, budeme potřebovat „čerpací stanice“ s rychlonabíječkami, kde budeme muset auto nechat stát třeba půl hodiny – ideálně tedy kombinovat dobítí s nákupem nebo občerstvením. (Doba nabíjení se ale s postupujícím pokrokem technologií také bude zkracovat.) Rychlonabíječky budou rychle přibývat u nákupních center a restaurací, protože majitelé budou mít zájem, aby k nim lidé jezdili. A konečně můžeme s sebou pro všechny případy vozit powerbanku, tak jako se dřív v autech vozily kanystry s benzínem. Petr Vermouzek vzpomíná, jak na D1 v jejích počátcích byla mezi Prahou a Brnem pouze jedna benzinka, a i ta byla občas zavřená... a jak rychle se situace změnila, zvláště od 90. let za kapitalismu!

Do roku 2035 zbývá ještě 13 let. Zkusme si vybavit, jak to s elektromobilitou vypadalo před 13 lety, v roce 2009. Pokud vůbec existovala, byla v plenkách a spíš někde ve vzdálené cizině. Dnes už elektromobily i nabíjecí stanice potkáváme celkem běžně. Třináct let je ve vývoji technologií dlouhá doba a všechny komponenty elektromobility – baterie, sítě dobíječek a ostatní – budou mnohem efektivnější a levnější nežli dnes.

3) Elektromobily nejsou a nebudou pro chudé

Cenový rozdíl mezi elektromobilem a „spalovákem“ je daný cenou baterie, a ta bude v příštích letech stále klesat. Odpůrci elektromobilů zapomínají uvádět, že tato auta mají velmi levný provoz, protože „palivo“ je řádově levnější než u „spalováků“. Dále odpadá komplikovaný servis, protože mají velmi jednoduchý motor a podle Petra Vermouzka se u nich opotřebovávají jen baterie, závěsy kol, pneumatiky a gumičky stěračů, takže úhrn jejich ceny a nákladů na provoz (tedy celková cena za vlastnictví – TCO, Total Cost of Ownership) vychází v jejich prospěch už dnes.

Odposlechnuto o tom módním studu

Ale jak to, že se tak ochotně vzdáváme argumentace, diskuse a pře ve prospěch neintelektuálního jazyka studu, který stírá individualitu? Odpověď navrhl již v šedesátých letech minulého století René Girard, filozofický oblíbenec vývojářů ze Silicon Valley. Ten již tehdy formuloval jednoduchou poučku: **Čím svobodomyšlnější společnost, tím konformnější.**

Jak je to možné? Padnou-li sdílené normy a může-li si člověk takřka dělat, co chce, vzbuzuje to úzkost. Člověk totiž typicky neví, co chce. Nemá-li pevně dané směrnice v podobě norem či tradice, křečovitě se upne na druhé, jejichž stanovisko považuje za jediné měřítko dobrého života a jejichž soud pak získá absolutní hodnotu.

Otázku, proč jsou svobodné společnosti tak nesvobodomyšlné, lze rozvinout ještě jedním směrem. Svoboda se pojí s nejistotou, ve svobodných společnostech žijí lidé, kteří jsou sou-

4) výrobní externality (spotřeba energií a materiálů, emise CO₂) znamenají, že elektroauto bude mít méně emisí až po ujetí čtvrt milionu km

Rozdíl v emisích vzniklých při výrobě elektroauta a „spalovaku“ může tkvit jedině ve výrobě baterií. A tady, jak jsem zjistila, záleží, kdo baterie vyrábí, v Číně je to s emisemi opravdu horší.

Většinou se ale argumentuje tím, že elektroauta mají „výfuk v uhelné elektrárně“. Ano, záleží na tom, z jakého zdroje pochází elektrina, kterou používají. Vliv elektromobilů na klima závisí na energetickém mixu té země, kde vůz nabíjíme. Zde je příklad některých evropských zemí a uhlíkové stopy vozu se spotřebou 15 kWh/100 km:

země	energetický mix v greece CO ₂ /kWh	uhlíková stopa vozu v g CO ₂ /km
Norsko	pod 30 (hydroelektrárny)	4,5
Francie	100	15
Německo	350	53
ČR	450	68
Polsko	600	90

Srovnatelný spalovací vůz se spotřebou benzinu 6 l/100 km vypustí asi 2400 g CO₂/litr, což znamená, že i v tom nejhorším energetickém mixu v Evropě je stále elektrický pohon klimaticky výhodnější než benzín. Jedním z důvodů je úsporný provoz elektromobilů – při brzdění totiž energii rekuperují, zatímco „spalovák“ vracet benzín do nádržky nedokáže.

Co se týče uhlíkové stopy baterií, platí, že i kdyby elektromobil dosloužil, baterie ho přežije a dá se ještě použít u skladňování energie z fotovoltiky v domě. Životnost dnešní baterie činí při dojezdu 400 km a životnosti baterie 5000 cyklů 2 miliony km, což očividně přesahuje meze její chemické stability, tedy 10–20 let.

Chcete si ještě počíst o elektromobilitě? Další kompetentní odborník je Mirek Matyáš a jeho blog o elektromobilitě najdete tady: mirekmatyas.blog.idnes.cz

Jaga

stavně znejišťování. Častěji než dřív střídáme zaměstnání, domovy, vztahy. Proto je pro nás až životně důležité soustavně redukovat komplexitu, která se zdá i tak nezvladatelná. Zostuzování, jímž potlačujeme argumentaci ve prospěch signalizování, je ukázkovým příkladem redukce komplexity. Potud je lze označit za kulturní a duchovní anestetikum, které užívají společnosti trpící únavou ze svobody, tedy i z nejistoty. Člověka skoro napadne, jestli správný překlad cancel culture je nikoli „kultura rušení“, ale spíš „zruš kultura“.

Demokratická veřejnost stojí na debatách, přích a konfliktech. Ty jsou však pravým opakem redukce komplexity. Jejich podstatou je promyšlet, jestli jsme něco podstatného nepřehlédli, jestli nám nějaké důležité hledisko nechybí, jestli nám neuniká nějaká diference. Jenže tím vším zvyšujeme komplexitu – a tím i nejistotu. Možná jsme na to příliš unaveni.

Tereza Matějčková / Echo

Nominace Ceny Karla Čapka za rok 2022

41. ročník CKČ je skoro za námi. Jednotlivé hlasy porotců byly zaznamenány a zpracovány. Zde jsou výsledné nominace, řazené podle přijetí autora.

Pavel Mikulášтик, 14. července 2022

Mikropovídka

Štěpán Tůma: Kámoši

Martin Vondráček: Staré dobré vánoce

Jan Vrána: Železní Velrybáři

Krátká povídka

Lenka Brabcová: Pravidla věčnosti

Kakrfóna Hrlmajtová: Pod listím

Michael Molhanec: Pilotka

Linda Sigmundová: Sestřička

Adéla Věchetová Kalousková: Večírek poslední záchrany

Povídka

Vlastimil Boháč: Za spirálovým lesem

Hana Kociánová: Znamení zmaru

Tomáš Laube: Práh svědomí

Lucie Matějčicková: Jezero přízraků

Tomáš Pašek: V doupěti bestie

Novela

Zdeněk Jarchovský: Projekt Philadelphia

Tomáš Petrásek: Před výbuchem

Lea Poštolková: Trix a modrý drak

ABB Robotika

Hana Kociánová: Znamení zmaru

Martin Novák: Jak Arthur zachránil roboty

Tomáš Pešek: V doupěti Bestie

Adéla Věchetová Kalousková: Večírek poslední záchrany

Martin Vondráček: Staré dobré vánoce

Statistika:

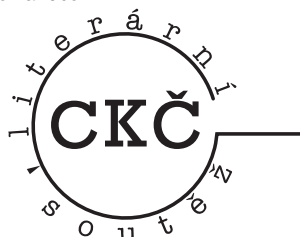
Celkem hodnotilo porotců: 33

Mikropovídky: 26

Krátké povídky: 19

Povídky: 19

Novely: 11

Odposlechnuto

Podstatou polské literatury je utrpení – hrdinů, autora, nebo čtenáře. Jestliže trpí všichni tři, tak je pak daná kniha zařazena na seznam povinné literatury. **NYX**

NON FICTION

Toby Ord

Nad propastí

Existenční riziko a budoucnost lidstva

Toby Ord je filozofem na oxfordské univerzitě, byl poradcem Světové zdravotnické organizace, Světové banky, Výboru pro zpravodajské služby USA a kanceláře britského premiéra.

Autor nám říká, že pokud vše půjde dobře, historie lidstva se je teprve na svém počátku. Náš druh přežije miliardy let, což je dost času na to, aby skoncoval s nemocemi, chudobou a nespravedlností a rozkvetl do podoby, kterou si dnes ještě nemůžeme představit.

Má ale za to, že tato budoucnost je nyní ohrožena. Jeho kniha je založena na mnohaletém výzkumu, který se opírá o nejmodernější vědu a modeluje globální rizika, jimž jako lidstvo čelíme, od klimatické změny přes nekontrolovatelné šíření patogenů až po vývoj umělé inteligence. Autor tato rizika pojímá jako součást velkého příběhu lidstva a je přesvědčen, že vytvářet nejpravděpodobnější scénáře průběhu hrozících katastrof i toho, jak tato rizika minimalizovat, je největším morálním úkolem současnosti.

Autor jako správný filozof nejprve definuje pojmy, se kterými bude pracovat, co bude rozumět existenčním rizikem, když se jedná o lidstvo jako celek, a pak definuje jednotlivé druhy rizik, které pak kapitoly po kapitolě rozebírá.

Některých *přírodních rizik* (to je jeden z definovaných pojmů) si zatím všimli hlavně autoři sci-fi, viz podkapitoly Asteroidy a komety, Supervulkanické erupce, Hvězdné exploze...

Ovšem máme tu i *antropogenní rizika* (další pojem) jako Jaderné zbraně, Změna klimatu a Ničení životního prostředí.

Ty se zdají být nejaktuálnější, ale neměli bychom přehlížet ani *rizika budoucnosti* jako jsou (nebo budou) Pandemie, Umělá inteligence nesladěná s lidskými hodnotami a různé Dystopické scénáře.

Naše snažení (už dnes) by mělo směřovat k *zabezpečení lidstva*, k vytvoření *Velké strategie pro lidstvo*. Autor sám načrtává její hlavní rysy v *Mezinárodní koordinaci*, *Technologickém vývoji* a *Výzkumu existenčních rizik*. Přitom čtenáři říká a navrhuje *Co můžete udělat vy*.

Kniha má skoro pět set stran, ale tím se nedejte odradit, je napsána i pro lidi mimo obor, poznámky a prameny jsou, aby nerušily plynulost četby, umístěny ve druhé části knihy, která tvoří celou její polovinu.

Předmluvu sepsal Jan Kulveit, který si trochu pokazil jméno v hádkách okolo covidu a vakcinace, ale tady je přičetný a srozumitelný. **ZR** Toby Ord: *Nad propastí*, *Argo 2022*, *The Precipice: Existential Risk and the Future of Humanity, 2020*, překlad: Anna Štádlarová, ediční řada *Crossover*, vydání první, 480 str., 588 Kč

